

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE
HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Praha, 2016

Nicole Seidlerová, DiS.

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

Taneční umění

Pedagogika tance

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

TANEC A RITUÁL

Nicole Seidlerová, DiS.

Vedoucí práce: Doc. Mgr. Daniela Stavělová, Csc.

Oponent práce: Mgr. Monika Rebcová

Datum obhajoby: červen, 2016

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2016

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

MUSIC AND DANCE FACULTY

Dance art

Dance pedagogy

BACHELOR THESIS

DANCE AND RITUAL

Nicole Seidlerova, DiS.

Head of the exam: Doc. Mgr. Daniela Stavělová, Csc.

Opponent of the exam: Mgr. Monika Rebcová

Date of rebbutal: June, 2016

Degree: BcA.

Prague, 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

Tanec a rituál

vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi, je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Abstrakt

Bakalářská práce pojednává o tématu rituálů, obsahující původní a prvotní síly, které jsou předmětem tance a objevují se i v dnešní společnosti.

Cílem mé studie bylo zjistit, jaké formy tanečních rituálů se objevovaly a vznikly z tradičních rituálů spojených s životními událostmi, jaké formy přežívají v dnešní společnosti a jakou roli v nich hraje tanec.

V obsahu práce jsou zahrnuty informace opírající se o odbornou literaturu, internetové zdroje, rozhovor, ale také o mé vlastní zkušenosti.

Abstract

Bachelor thesis deals with the topic of rituals, including accompanying and operational forces, which are the subject of dance and appear in today's society.

The aim of my study was to determine what forms of dance rituals appeared and created from traditional ritual associated with life events, what forms to survive in today's society and what role is played by dance.

The content of work includes information based on scientific literature, websites, conversation, but also about my own experience.

Klíčová slova

Rituál, tanec, přechodové rituály, obřad, ceremonie, magie, okultismus, Wicca, Tanec 5 rytmů

Key words

Ritual, dance, ceremonies, magic, occultism, Wicca, 5 Rhythms of dance

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala mé vedoucí bakalářské práce Doc. Mgr. Daniele Stavělové, Csc. za podporu a cenné rady při vedení a tvorbě práce.

Obsah

1. Úvod	1
2. Rituál	3
2.1 Definice rituálu	3
2.2 Klasifikace rituálu	4
2.2.1 Rituály sympatetické a kontaktní	4
2.3 Přejídací rituály	5
2.3.1 Úloha rituálu při materiálním přechodu	6
2.3.2 Rituály jedinců a skupin	8
2.3.3 Ceremonie při těhotenství a porodu	10
2.3.4 Rituály prolínající se narozením a dětstvím	11
2.3.5 Iniciační obřady	12
2.3.6 Rituály během zasnub a svatby	13
2.3.7 Pohřební obřady	14
3. Tanec jako součást rituálního jazyka	17
3.1 Element tance v rituálu	17
3.1.1 Tance související s lovem a hájením území	20
3.1.2 Tance spojené s vegetací	23
3.2 Tanec související s životními událostmi	27
3.2.1 Tance při narození dítěte	27
3.2.2 Svatební tance v rituálu	27
3.2.3 Pohřební tance v rituálu	28
3.2.4 Exorcistické tance v rituálu	30
4. Rituální tanec v současné společnosti	33
4.1 Od honů na čarodějnice ke kultu Wicca	33
4.1.1 Úvod do Wiccy	34
4.1.2 Zrod kultu Wicca - Gerald Brosseau Gardner	36
4.1.3 Ceremonie a rituály	38
4.1.4 Oslavy v průběhu wiccanského roku	41
4.1.5 Rozhovor s členem wiccanského covenu a vlastní zkušenost	45
4.2 Tanec 5 rytmů	51
4.2.1 Vznik a cíl tance 5 rytmů	52
4.2.2 Druhy rytmů	54
5. Závěr	56

6. Seznam použité literatury.....	57
7. Seznam obrázků	63

1. Úvod

Téma své bakalářské práce Tanec a rituál jsem si vybrala na základě zájmu o magii a zkušenosti s novopohanským kultem Wicca, ve kterém tanec zaujímá vysokou pozici a provází členy během všech rituálů a obřadů. Tanec se stal společníkem, jak pravěkých lidí, tak dnešní společnosti a forma rituálu se stále uchovává v různých tradicích lidstva. Tanec je jednou z mnoha složek podporující rituál a proto se stal jedním z faktorů nezbytných pro kompletní průběh ceremoniálu a různých jiných funkcí. Ráda bych na úvod uvedla, že se v práci nezaměřuji pouze na určitou oblast, nebo kmen, ale svým bádáním objevuji zajímavé poznatky z hlediska daného tématu. Téma je velmi rozsáhlé a dá se pod ním představit mnohé, proto jsem jej vymezila do třech hlavních kapitol.

Hlavním cílem této bakalářské práce je pojednat o tématu rituálů, obsahující původní a prvotní síly, které jsou předmětem tance. V první části práce věnuji pozornost základním pojmům jako je rituál obecně. Pokusím se rozčlenit a pojmenovat některé rituály vycházející z Gennepovy teorie, jejich vznik, vývoj a jednotlivé druhy rituálů - tyto rituály nazýváme jako rituály přechodové, stejně tak se jmenuje i kniha, která se stala hlavním zdrojem pro tuto kapitolu. Jelikož mě kniha od A. V. Gennepa velice nadchla, vybrala jsem z ní pár příkladů, abych mohla čtenáře zapojit a lépe nastínit danou situaci.

Ve druhé části práce zobrazím tanec jako prostředek magie a součást rituálního jazyka. Zaměřím se na tance obřadní a rituální, na taneční principy v souladu s magií a přírodní energií. Vysvětlím pojem - tanec, jako součást rituálního jazyka. Uvedu jej jako jeden z mnoha elementů podporující funkčnost rituálů a jeho následného vývoje. Přiblížím tuto důležitou funkci rituálů a rozčlením jednotlivé příležitosti tanečního projevu.

V další části mé bakalářské práce zobrazím rituální tanec v současné společnosti. Seznámím čtenáře s novodobým kultem Wicca. Historicky nastíním dějiny vzniku tohoto novopohanského kultu a představím jeho zakladatele Geralda Brosseaua Gardnera. Pokusím se o úvod do problematiky rituálů, uctívání tradic a zvyků wiccanů. Jako spoluúčastník wiccanského ceremoniálu nastíním jeden z wiccanských obřadů a popíši jeho průběh. Pomocí jednoho ze členů kultu Wicca

provozující tuto magii se pokusím objasnit dnešní provozování magie a vnímání života.

Dalším zajímavým použitím tance v rituálu je dnešní známý „fenomén“- tanec 5 rytmů, na který se zaměřím v závěru mé bakalářské práce. Objasním historii jeho vzniku a aplikaci v dnešní době. Detailně se budu snažit popsat a zároveň rozčlenit všechny druhy faktorů podporujících výsledek a cíl této taneční formy. Magie a rituály mají již od pradávna k hudbě, tanci a celkově k umění velmi blízko a odráží se i v běžném životě, což bylo prvotním impulsem k napsání mé bakalářské práce.

2. Rituál

2.1 Definice rituálu

Obsah slova rituál pochází z latinského slova ritualis = obřadný.

Rituál, obřad, ceremonie, ceremoniál, je v původním významu slova činnost, která se provádí opakovaně za určitým účelem. Rituály měly většinou charakter mystický nebo náboženský.

Z pohledu antropologie se jedná o činnost přísně dodržované soustavy složitých symbolických úkonů majících svůj význam při vykonávání magických nebo náboženských úkonů. Stejně blízká je také souvislost mezi rituálem a mýtem, neboť mnoho rituálů vzniklo z dramatických dějových mýtů, které slouží jako vysvětlení toho, co se během obřadu odehrává. Jazykem ceremonie jsou především symboly a symbolická gesta. Často zapomínáme na nejdůležitější, silný a nezanedbatelný duchovní náboj rituálu, aspekt hlubokého prožitku toho, kdo obřad provozuje nebo se jej účastní, který činí rituál rituálem.

Historik náboženství Mircea Eliade v této souvislosti zdůrazňuje skutečnost, že v archaických společnostech má každý rituál svůj božský vzor, tedy archetyp. Obřad je pak vlastně opakováním činnosti boha, hrdiny nebo mýtického předka „na počátku věků“ tedy „in illo tempore“¹

Rituály jsou důležitým společenským fenoménem. Z hlediska antropologie existuje oddělení mezi společnostmi laickou a společností náboženskou, mezi světem profánním a posvátným. Jestliže sledujeme postupný vývoj a řetězec civilizací od jeho počátku, můžeme si všimnout, že posvátný svět stále více převažuje nad světem profánním. Všechny úkony, jako je narození, rození dětí, lov atd., obsahují aspekty, které jsou úzce spjaty s posvátnem. Rituály jsou součástí kultů a náboženství, ale řadíme zde i rodinu, každý kmen, bez ohledu zda-li je součástí nějaké širší politické jednotky, nebo například i život jednotlivce. Podle Arnolda Van Gennepa označujeme rituály, které souvisí s přechodem mezi dvěma stavy, kdy stojíme na prahu nové identity, popřípadě mezi životními etapy, jako přechodové rituály. Už jen to že člověk existuje, působí na okolní společnost a vyžaduje

¹ Rituál, obřad. *Odmaturuj.cz* [online]. [cit. 2016-02-03]. Dostupné z: <http://www.odmaturuj.cz/sociologie/ritual-obrad/>

přecházení z jedné společnosti do druhé, nebo z jednoho postavení k druhému. Tyto etapy jsou například: narození, dospívání, sňatek, zaměstnání, nebo smrt. Člověk je už od pradávna závislý na přírodě, chodu vesmíru, ve kterém se taktéž objevují momenty přechodů. K lidským rituálům je tedy třeba přikládat váhu. Jsou to obřady spjaté s koloběhem života a kosmickými přechody. Ceremonie, které zde provádíme, nazýváme například obřady úplňků, slunovratů, rovnodennosti, či oslav Nového roku.

2.2 Klasifikace rituálu

2.2.1 Rituály sympatetické a kontaktní

Díky pokročilým výzkumům můžeme rituály jistým způsobem systematizovat. Abychom mohli rozlišit tyto rituály, bylo by rozumné je zařadit podle schématu.

Prvním takovým dělením je dělení na rituály sympatetické a kontaktní.

Sympatetické rituály řadíme mezi ty, které na sebe působí na dálku pomocí vztahů. Jsou zakládány na víře v působení podobného na podobné, opaku na opak, nádoby na obsah a naopak, napodobeniny na skutečný předmět nebo bytost a naopak. Jejich formy studovala animistická škola spolu s Edwardem B. Tylorem.²

Animisté zastávali rituály pozitivní, přímé a sympatetické.

Vznikala však nová škola, nový proud. Škola – dynamistická, která odhalila další typ rituálů – kontaktních. Tuto dynamistickou školu v Anglii zastával R.R. Marett³ a J.N.B. Hewitt⁴

Tyto rituály byly založeny na materiálnosti a přenosu vlastností dotykem, nebo na dálku. Není dáno, že sympatetické rituály musí být čistě animistické a kontaktní dynamistické. Jedná se o čtyři nezávislé kategorie. Navíc může rituál působit přímo či nepřímo – přímý rituál má okamžitou účinnost bez zásahu činitele, jako je například uhrnutí či prokletí, kdežto nepřímý rituál uvádí do pohybu autonomní nebo zosobněnou sílu jako démona či nějaké božstvo, kteří zasáhnou ve prospěch osoby, jež rituál provedla – například u modlitby, nebo kultu. A konečně

² TYLOR, Edward Burnett. *Primitive culture: researches into the development of mythology, philosophy, religion, language, art, and custom*. 4. ed., rev. London: John Murray, 1903.

³ MARETT, R.R. *Preanimistic Religion*, England, 1900, s.162-182.

⁴ HEWITT, J.N.B. *Orenda and a definition of religion*, England, 1902, s.33-46.

Lze také rozlišovat rituály pozitivní a negativní, jimž se obvykle říká tabu, což je zákaz „nejednat“. Jedná se o protiváhu rituálů pozitivních.

Jako příklad si můžeme říct Gennepovu teorii: „*Nejí-li těhotná žena ostružiny, protože by to poznamenalo dítě, provádí negativní přímý kontaktní dynamistický rituál: věnuje-li námořník, který unikl záhubě, Panně Marii jako ex-voto malou loď, jde o pozitivní nepřímý sympatetický animistický rituál.*“⁵ Není jednoduché správně rituál definovat. I jedna interpretace může platit pro více rituálů.

Obrázek 1 - Přehledné schéma magie

2.3 Přejchodové rituály

Podle Arnolda Van Gennepa patří k těmto rituálům ještě jedna zvláštní kategorie přechodových rituálů. Tato kategorie se dělí na rituály odluky (preliminární, předprahové - odloučení), které bývají více používány v pohřebních ceremoniálech. Dále pak rituály pomezí (liminární, prahové) a slučovací (postliminární, poprahové - přijímací)⁶

⁵ VAN GENNEP, Arnold. *Přejchodové rituály: systematické studium rituálů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. s. 18. Mythologie. ISBN 80-7106-178-6.

⁶ VAN GENNEP, Arnold. *Přejchodové rituály: systematické studium rituálů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Mythologie. ISBN 80-7106-178-6.

Jako příklad můžeme uvést zasnuby. Je to období pomezí, mezi dospíváním a manželstvím. Zároveň však přechod mezi dospíváním k zasnubám zahrnuje řadu odlučovacích rituálů a rituálů odlučujících od pomezí až k rituálům sloučení s manželstvím.

Tyto rituály mají specifické řazení do různých kategorií. Souvisí s životními situacemi a přechodnými obdobími. Obřady označujeme jako mezníky mezi sekvencemi jednotlivých společenství.

Přechodové rituály můžeme zaznamenat i v dnešní době při jednotlivých příležitostech.

2.3.1 Úloha rituálu při materiálním přechodu

Pojmem materiální přechod označujeme hranici, neboli pomyslnou čáru vedenou mezi mezníky a sloupy. Častěji je však hranice vyznačena nějakým předmětem, jako je například vztyčený kámen, jehož umístění doprovázely zasvěcovací rituály. Stává se, že přirozeným mezníkem je označován i strom, řeka nebo jezero. Každé území, které je obýváno nějakým kmenem a je označeno, neboli vymezeno, má svá práva a výsady. Pronikne-li do tohoto území nějaký jiný činitel, můžeme toto území prohlásit za znesvěcené. Zemi, stejně tak jako další přírodní elementy, považujeme za božstvo. Porušení těchto zásad je čistě magicko-náboženské.

Tyto pravidla přechodu platily také pro neutrální zóny, které hrály významnou roli například v antice. V Řecku byly místem trhů, nebo bojů. Jako příklad mohu uvést několik materiálních přechodů. Tato zóna je posvátná pro obyvatele obou území. Člověk procházející takovým územím se tedy nachází mezi dvěma světy. Provedením pomezního rituálu se můžeme začlenit do světa nového.

Když ve Spartě král odjížděl do války, vždy něco obětoval Diovi. Když byla znamení příznivá, ohňonoš vzal oheň z oltáře a nesl ho před vojskem až na hranici, tam král znovu provedl proces obětování. Jestliže byla znamení opět příznivá, překročil hranici a ohňonoš postupoval neustále před vojskem.⁷

⁷ FRAZER, James George. *Zlatá ratolest: Druhá žeň*. Vyd. 1. Překlad Josef Kandert, Věra Heroldová-Šťovíčková. Praha: Garamond, 2000. ISBN 80-86379-21-3.

Zmíněné přechodové rituály nesouvisí jen s velkým územím, ale také s malými městečky, vesnicemi, chrámy, nebo i malými domy. Jako výborný příklad prahových rituálů si můžeme představit také domovní dveře. Ceremonie, které se provádí, souvisí s účelem rituálu. Dveře se natírají krví nebo vonnými látkami. Dveře se považují jako přechod mezi cizím světem a světem domácím. Tento rituál bývá důležitým úkonem při svatebních obřadech, obřadech adopce, vysvěcování na kněze a pohřbu. Mezi rituály materiálního přechodu se také řadí tzv. rituály horských sedel. Při těchto rituálech se na různá místa pokládají vysvěcené předměty, přinášejí se oběti a uctívají se božstva. Můžeme se setkat i s rituály negativními, které mají dát najevo zákaz překročení území. V posvátném území dochází k očišťování předmětu, omývání prahových vchodů, nebo společnému jídlu. Řadíme zde i přivítání ochranných duchů (dělení chleba, konzumování nápojů). Rituály se mohou vztahovat i ke vstupu a odchodu z domu. Průchod hlavními dveřmi je většinou posvátné místo, očištěné k liminárním rituálům. Proto zloději v jiných civilizacích raději vcházeli jinudy, než hlavními dveřmi. Cílem rituálu je neznečistit vchod, který byl pomocí zvláštních rituálů posvěcen. Každý máme svoje rituály. V Rusku se nejčastěji objevují nad dveřmi podkovy, u křesťansky věřících lidí si můžeme všimnout křížů.

Rituály můžeme také dělit na:⁸

1. Opakující se
2. Stylizované - spíše formální, než spontánní
3. Následné - proces navazujících rituálních praktik
4. Výjimečné - vzdálené od běžných rituálních praktik
5. Účinné - spojené s vírou vysoké míry účinnosti ovlivnit danou situaci
6. Oslavné - výraz úspěšnosti a nadřazenosti určitého společenství
7. Respektující - ilustrující vztahy nadřazenosti a podřazenosti

⁸ SEKOT, Aleš. *Sociologie náboženství*. Vyd. 1. Praha: Nakl. Svoboda, 1985.

2.3.2 Rituály jedinců a skupin

Každý cizinec, nebo skupina je na různých místech přijímána jinak. Nemá bezprostřední právo vstoupit na určité místo nebo území bez vykonaných formalit, nebo obřadů. Určitou dobu musí počkat mimo prostor, do kterého chtějí vstoupit a ukázat nejprve své úmysly. Až poté může proběhnout rituál přijetí.

Tedy postliminární rituál. Schéma zůstává pořád stejné – zastavení, čekání, přechod a přijetí.

Přechodové rituály nesouvisí pouze s přijetím cizinců nebo skupiny, ale také s jejím odchodem, kdy se při odloučení provádí rituál odluky. Při tomto rituálu je tradicí připítek s pohárky na rozloučenou, lití vody pod nohy a následně návrat domů spojený s rituály opětovného přijetí.

Populace se chová různě. Někteří se k cizincům chovají vlídně, uctívají je a vnímají jako nábožensky-magické posvátné bytosti. Podle Crawleyovy teorie však cizinec znamená prostředek, jak odstranit uhrančivost a podmíněnou kletbu, kterou v sobě nese každý cizinec. Některé zdroje uvádí, že jde očistit pouze cizincův oděv a majetek, nikoli samotného cizince.⁹

Pozorujeme-li dokumenty popisující podrobně rituální obřad, můžeme si všimnout, že se objevují různé formy a sekvence jsou jednotné.

Při těchto rituálech se lidé z vesnic uchylují na chráněná místa, jakými jsou například: kopce vysoko v horách, lesy, nebo opuštěná místa. Jiní vysílají své vůdce napříč cizincům jako první, s domněním, že jediný vůdce je odolnější. Objevují se podněcující signály, jako jsou hořící louče, troubení, bubnování. Tyto podněty slouží ke každému rituálu a jsou jeho součástí jako podporující element.

Při přijímacím rituálu dochází k osobnímu styku - potřesení rukou, k objetí, ke společné hostině, nebo k výměně nějakých předmětů. Můžeme tedy říct, že rituál výměny, stejně jako ve svatebních obřadech zde hraje velkou úlohu. Často se můžeme setkat i s obětováním zvířat, kropení vodou, nebo krví.

Jako příklad uvedu obřad na území Masajů:

„Druhý den mi jeden svahilský dezertér přišel vyřídít nabídku míru a bratrství od náčelníka oblasti - přivedli kozu, vzal jsem jí za ucho, řekl jsem všem svým

⁹ JEVONS, F. *An introduction to the history of religion*. 2d ed., rev. London: Methuen & co., 1902. s. 71.

přítomným důvod své cesty a prohlásil jsem, že nechci nikomu způsobit zlo a že nejsem žádný odborník na ou-tchaoui (černou magii). Sultánův vyslanec se chopil druhého ucha a slíbil v zastoupení svého pána, že nám nezpůsobí žádné zlo a poskytne nám potraviny. V případě krádeže nám budou odcizené předměty vráceny. Pak je zvíře obětováno. Z čela mu odejmou proužek kůže, do něhož učiní dva řezy. Svahilec ho vzal do rukou, pětkrát vložil jeden z mých prstů do spodního otvoru, který mi nakonec navlékl až přes článek prstu, kde jsem si ho nechal, při čemž jsem poslovým prstem opakoval stejný obřad v horním otvoru. Po skončení operace proužek přeřízli na dva kusy, na prstě každého z nás zůstala polovina. Teď je sultán z Chiry bratrem bílého cestovatele." ¹⁰

Obrázek 2 - Obřad kmene Masajů

¹⁰ VAN GENNEP, Arnold. *Přechodové rituály: systematické studium rituálů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Mythologie. ISBN 80-7106-178-6.

2.3.3 Ceremonie při těhotenství a porodu

Rituály spojené s těhotenstvím většinou obnáší odloučení ženy z obecné společnosti, ale i ze společenství rodinného. Ženy bývají vykázány na zvláštní místo, žijí v chýši, nebo příbytku. Není vůbec podivné, že se s ženami zachází jako s nemocnými, nebo jako s cizinci. Poté přicházejí vlastní rituály spojené s těhotenstvím, které označujeme jako pomézni. Nakonec přicházejí porodní rituály, ve kterých je cílem zařadit ženu i dítě znovu do společnosti. Tyto rituály nazýváme jako očistné. Pokud žena rodí poprvé, nebo porodí chlapce, může získat nové postavení ve společnosti.

Během těhotenství a porodu obřady obsahují spoustu sympatetických, kontaktních (přímých, nepřímých), dynamistických, animistických rituálu. Cílem je ochránit plod i ženu, ale také celou rodinu proti neblahým vlivům.

U indického kmene Todů vypadají rituály těhotenství a porodu takto. Těhotná žena nesmí vstoupit na posvátná místa ani do vesnic. V pátém měsíci se koná obřad „vesnice opouštíme“ – žena musí žít ve zvláštní chýši, rituálně je oddělena od výroby a zpracování mléka, které je osou společenského života Todů a je považované za posvátné. Žena vzývá dvě božstva - Piru a Piri. Spálí se na dvou místech každé ruky. Při obřadu odchodu z chýše žena pije posvátné mléko. Vrací se do svého příbytku až do sedmého měsíce. V sedmém měsíci se koná „obřad luku a šípu“, který má budoucímu dítěti zajistit společenského otce, neboť Todové praktikují polyandrii. Žena se vrací do svého domu. Oba obřady se konají pouze při prvním těhotenství, nebo pokud si žena vzala nového manžela nebo pokud chce, aby její další děti měly jiného otce, než jakého si vybrala dříve. Žena porodí ve svém domě, za jakékoli okolnosti a bez zvláštních obřadů. Tři dny na to odchází matka a dítě žít do zvláštní chýše, kde se konají rituály opouštění domu stejné jako v obou předchozích obřadech. Po příchodu do chýše jsou žena, manžel i dítě poskvrněni nečistotou zvanou ichchil. Ostatní obřady chrání proti zlému duchu keirtovi. Návrat k normálnímu životu se provádí vypitím posvátného mléka.¹¹

Pokud se u přechodových rituálů spojených s těhotenstvím a porodem stalo něco neočekávaného – narození dvojčat – například u Išongů v Kongu musí matka

¹¹ VAN GENNEP, Arnold. *Přechodové rituály: systematické studium rituálů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Mythologie. ISBN 80-7106-178-6.

při narození dvojčat zůstat s nimi ve své chýši až do té doby, než děti nedosáhnou věku šesti let. V tomto období smí pouze mluvit jen s příslušníky své rodiny. V šesti letech proběhne slavnostní hostina a po tomto obřadu mohou být děti konečně zařazeny do společnosti.

2.3.4 Rituály prolínající se narozením a dětstvím

Jestliže je matka chápána jako nečistá a musí se nejprve odloučit a očistit, její dítě prochází stejnými rituály. Narozené dítě je bráno jako cizinec a stejně tak se musí nejprve odloučit od dřívějšího prostředí. Musí se také podrobit dalším rituálům, před nemocemi, démony, nákazou atd. Objevují se zde všechny sekvence odlučovacích, pomezních a přijímacích rituálů. Obřadní přerušení pupeční šňůry je prvním z rituálů, kterým se dítě nevyhne. Je-li dítě chlapec, použije se na odříznutí pupeční šňůry nůž nebo posvátná niť. U arizonských indiánů Oraibi přeříznou pupeční šňůru hrotem šípů. S pupeční šňůrou se nakládá různě. Někde si ji dítě uchovává jako symbol proti oslabení jeho osobnosti, stejně tak jako vlasy, nebo nehty. Někdy bývá svěřena nějakému rodinnému příslušníkovi nebo příbuznému, v jiných případech ji pohřbívají. Podobně se zachází s placentou, nebo předkožkou.

Dále nastávají přijímací rituály, kdy se dítě tzv. uvádí do světa. Řadíme zde rituály pojmenování, rituální kojení a křest.

Když se narodí dítě u kmene Tchwi v Guinejském zálivu, ukazují mu předměty, které patřily zemřelým příslušníkům rodiny a podle toho, jaký si dítě vybere, jej ztotožní s některým z předků.¹²

Mezi přechodové rituály patří také ochranné rituály. V čínském Fu-Čou se například nad postel dítěte pověsí otcovy kalhoty s nápisem prikazujícím, aby všechny nepříznivé vlivy vstoupily do kalhot, místo do dítěte.

V dětství jsou důležité rituály oslavy prvních zubů, prvního opuštění domu, první pevné stravy, stříhání vlasů a nakonec opuštění dětství často spojené se vstupem do školy, což je považováno za začátek dospívání.

¹² KINGSLEY, Mary Henrietta. *Travels in West Africa: Congo Français, Corisco and Cameroons*. 5th ed. London: Virago Press, 1982. ISBN 0-86068-266-8.

2.3.5 Iniciační obřady

Pojem Iniciační rituály zobrazuje jak filozofickou, tak společenskou dospělost. Dochází zde k přechodu jedince z období dětství směrem k dospělosti. V archaických i tradičních společnostech měly tyto rituály velký význam. Rituály se většinou odehrávaly v období dospívání. U dívek se jako pojem dospívání projevuje zvětšováním prsou, pánve, ochlupením ohanbí a menstruací. Pozorovatelé tvrdí, že: „datum první menstruace závisí na podnebí, stravě, zaměstnání a dědičnosti.“¹³

Pohlavní dospělost v tomto okamžiku měla význam pouze k účelům početí. U chlapců bývá problém pohlavní dospělosti složitější. Mnohdy se stává, že před prvním výronem semene nastane výron hlenu způsobený vlivem vnějšího prostředí. Proto se dospívání u chlapců určuje podle růstu vousů, ochlupení ohanbí aj. U obou pohlaví mohou nastat značné etnické i individuální rozdíly. Je těžké určit přesný začátek pohlavní dospělosti. Měli bychom tedy brát na vědomí, že fyzickou a sociální dospělost musíme rozlišovat. Každá národnost označuje tento soubor rituálů spojených s dospíváním jinak. Při zařazení do společnosti prochází dospělý člověk těžkými životními zkouškami. Jedinci se musí podrobit několika ne vždy příjemným situacím. Chlapci se nechávají bičovat, tetovat si tělo a mnohdy jsou označováni jako šikanovaní. Rituály bývají spojeny s jakýmsi „půstem“. Jedinec bývá odloučený od společnosti a začleňuje se za pomoci tělesného zmrzačení (např. Obřízkou).¹⁴

U Masajů probíhá mezi dvanáctým a šestnáctým rokem života „Obřízka se pak koná každé čtyři až pět let a všichni, kdo jsou obřezáni zároveň, tvoří věkovou třídu nesoucí zvláštní jméno, které vybral náčelník.“¹⁵

Iniciační obřady nejsou součástí pouze při přechodových rituálech z jedné fáze životního období do druhé, nicméně provází jedince při různých životních situacích (narození dítěte) a vstupu jedince do určitých společenství. Tyto obřady, nebo oslavy byly používány například, když byl jedinec začleněn do nového spolku, při vstupu do určitého povolání, nebo uvedení do určitých funkcí a úřadů. Udělení hodností a titulů bývá také jako jeden z důvodů iniciačních rituálů.

¹³ VAN GENNEP, Arnold. *Přechodové rituály: systematické studium rituálů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Mythologie. ISBN 80-7106-178-6.

¹⁴ Rituál, obřad. *Referaty-seminarky.cz* [online]. [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://referaty-seminarky.cz/ritual-obrad/>

¹⁵ VAN GENNEP, Arnold. *Přechodové rituály: systematické studium rituálů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. s. 85. Mythologie. ISBN 80-7106-178-6.

2.3.6 Rituály během zásnub a svatby

Svatebním obřadům je připisován zvláštní význam. Svatby jsou úzce spojeny s plodností a reprodukcí života přinášející hojnost, štěstí a zachování rodu. Tyto obřady jsou jedním z nejdelších ceremoniálů přechodových rituálů. Měly by trvat až tři dny, ale například indické bráhmanské svatební obřady trvají pět dní. V tradičních společnostech byla svatba celoživotní pouto, mohla být zvrácena pouze smrtí. Vdané ženy nosily na hlavě šátky, aby upozornily, že jsou provdané - tedy nedotknutelné.

Nejdůležitějším obdobím je pomezí - obvykle nazýváno zasnoubení. Oba partnerny tak čeká přechodový rituál odproštění se od rodiny a přechod do nového prostředí - manželství. Sexualita v tomto období je odlišná podle kultury v jaké se jedinec nachází. Mnoho kultur sexuální vztah během pomezního období zakazují, úplně například u Laponců. U některých kmenů se mohou objevit i situace, kdy jsou sňatky domluveny už v dětství a smlouvá se pouze o ceně nákupu dívky - pohlavní styk je povolený, ale svatba může proběhnout teprve až po ujednání ceny.

Svatební obřady obsahují několik typů rituálů. Patří do nich rituály oplodňovací, ochranné, přijímací (kdy si snoubenci vymění náramky, prsteny) a jiné. Zajímavé jsou také rituály prahu a dveří¹⁶

Dívka překračuje práh z důvodu odloučení dřívějšího prostředí a přijetí do prostředí nového. U kmenu Hererů dává mladík dívce železnou perlu, kterou si dívka upevní na zástěrku, pak mladík odejde a nesmí jí vidět až do svatebního obřadu. Typickými prvky tohoto obřadu jsou - zjevně posvátná hostina, kde se projeví solidarita dívky s jejími družkami a s jejím klanem, mladík ani jeho přátelé se tohoto jídla neúčastní. Po hostině přijdou pro nevěstu. Pak přichází přijímací rituály začleňující dívku do nové kmenové společnosti. Po hostině a tedy před pohlavním spojením dala matka nevěstě „klobouk“ a oděv vdaných žen. Manžel pak dívčině matce obřadně přinese „dívčí zástěrku“ novomanželky. Hererové žijí v totémickém klanovém uspořádání.

Rozvod je v tomto případě velmi těžký úkon. V některých společnostech je úplně zakázán, nebo je to velmi obtížné. V kulturách - jako jsou například eskymáci,

¹⁶ TRUMBULL, Henry Clay. *The threshold covenant*. New York: C. Scribner's sons, 1896. s. 26. - 27.

je jedinec prostě vyhnán z domu. Jako jeden ze symbolů rozvodu, je roztržení závoje nevěsty. Neprobíhají zde žádné významné rituály odluky.

2.3.7 Pohřební obřady

Každý z nás by se mohl domnívat, že nejdůležitějším obdobím pohřebních rituálů je rituál odluky, kdy se loučíme a srovnáváme se smrtí jedince. Naopak se však tomuto období věnujeme nejméně. Probíhají zde jen velmi jednoduché rituály. Nejdůležitější považujeme rituály pomézni a přijímací. Pomézni rituály bývají dost často velmi složité a místy se považují za samostatní. Období, kdy se mrtvý přijímá do světa zemřelých, nazýváme rituály přijímací – nejpropracovanější ceremoniály.

Komplikace rozdělení pohřebních rituálů vznikají z odlišnosti národů, kultur a pojetí záhrobí.

V odlučovacích rituálech musí jedinec podstoupit odproštění od zemřelého a znovu začlenění do společnosti. *„V době smutku příbuzní mrtvého tvoří zvláštní společnost, nacházející se mezi světem živých na jedné straně a světem mrtvých na straně druhé, z níž příbuzní mohou odejít více či méně rychle podle toho, jak úzce byli se zesnulým spřízněni.“*¹⁷

V tomto pomézním období zůstává tělo několik dní uchováno v rakvi, která je přísně střežená. U některých kultur jako jsou například Betsileové na Madagaskaru dochází k pohřbu těla až poté, co se rozloží.¹⁸

Velmi podobné jsou i obřady u kmene Todů v Indonésii. Pohřební obřady probíhají kremací, uchování relikvií, mezními rituály, následuje pozdější spálení relikvií a pohřbení popele.¹⁹ Ceremonie trvá několik měsíců. Mrtví odcházejí do podzemní říše Amnodr. Cesta, kterou prochází je různá, záleží na jednotlivém klanu. Během této fáze můžou nastat jisté překážky, kterým musí duch mrtvého odolávat. Uvádí se, že „zlí“ musejí padat z tenkého mostu do řeky, na jejíž břehu žijí nějakou dobu mezi jinými kmeny.²⁰

¹⁷ VAN GENNEP, Arnold. *Přechodové rituály: systematické studium rituálů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. s. 137. Mythologie. ISBN 80-7106-178-6.

¹⁸ VAN GENNEP, Arnold. *Tabou et totémisme à Madagascar: étude descriptive et théorique*. Paris: E. Leroux, 1904. s. 277-278.

¹⁹ RIVERS, William Halse Rivers. *The Todas*. London, 1906.

²⁰ THURSTON, Edgar. *Ethnographic notes in southern India*. 1st ed. Madras: Govt. Press, 1906. SAMP early 20th-century Indian books project, item 08774.

Onen svět do kterého mrtví přicházejí je daleko příjemnější než tady na Zemi. Pohřební rituály Kólu v Indii obsahují hned několik zajímavých přechodových rituálů.²¹

Inhed po smrti se tělo mrtvého položí na zem. Důvod je, aby duše snadněji našla cestu do říše mrtvých. Tělo omyjí a obarví žlutou barvou, aby vyhnali všechny zlé duchy a démony. Mrtvý se poté položí na bambusové tyče nohama napřed, aby se duše nemohla vrátit zpět do domu. Nastává průvod, jehož se nesmí zúčastnit děti ani dívky. Ženy bědují, muži mlčí. Každý v průvodu nese kus suchého dřeva, který na konci upálí na hranici. Do úst mrtvého vloží koláčky a stříbrné mince, aby si duše zachovala „stín těla“. Hranice se zapálí a s ní i mrtvé tělo s nosítky. Muži posbírají ostatky a dají je do nádoby, která se v domě zemřelého zavěsí na sloup. Před dům se zaseje rýže a přináší se potraviny, aby měl mrtvý co jíst, kdyby se přece jen vrátil. Všechny nástroje, které se nyní považují za nečisté se odnesou daleko pryč. Dům se očistí a pořádá se hostina. Zpívají se písně a tančí se. Žena držící nádobu s ostatky skáče do vzduchu. Pořádá se slavnostní průvod vesnicí, na jejíž konci položí nádobu do jámy a nad ní vztyčí kámen. Jakmile obřad skončí, všichni se vrací domů, musí se ihned umýt – tímto je rituál dokončen.²²

Pohřební rituály jsou velmi obsáhlé a zajímavé v různých kulturách. Například o egyptských ceremoniálech víme, že pozůstalí vybavují zemřelého materiálními či magicko-náboženskými předměty, které mrtvé provázejí na jejich posmrtné cestě. Nejznámější je rituál „Otvírání úst“.²³

²¹ HAYWOOD, John (ed.). *Živá minulost: jak se žilo v dávných dobách: doba kamenná, Mezopotámie, starověký Egypt, starověké Řecko, Římská říše, Keltové, Vikingové, Aztékové a Mayové, Inkové, starověké Japonsko, velká Čína, starověká Indie, arktické národy, severoameričtí indiáni*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007. Albatros In. ISBN 978-80-00-01902-4.

²² VAN GENNEP, Arnold. *Přechodové rituály: systematické studium rituálů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. s. 206. Mythologie. ISBN 80-7106-178-6.

²³ HAYWOOD, John (ed.). *Živá minulost: jak se žilo v dávných dobách: doba kamenná, Mezopotámie, starověký Egypt, starověké Řecko, Římská říše, Keltové, Vikingové, Aztékové a Mayové, Inkové, starověké Japonsko, velká Čína, starověká Indie, arktické národy, severoameričtí indiáni*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007. Albatros In. ISBN 978-80-00-01902-4.

Přechodové rituály nacházíme i v rituálech vzkříšení a převtělování. Po přijetí mezi mrtvé, se může duše zemřelého tzv. reinkarnovat a vrátit v rozličné podobě (hmyz, dítě).

Struktura průběhu všech pohřebních rituálu je většinou velmi podobného charakteru. Mezi odlučovací rituály patří různé způsoby. Jako příklad můžeme uvést ničení majetku, očištění pozůstatku zemřelého, zabíjení zvířat. V přijímacích rituálech se často setkáváme s hostinou pořádanou těsně po pohřbu, nebo oslavy tancem u indiánských kmenů.²⁴

Obrázek 3 - Umělecká imaginace pohřebního rituálu v neolické komunitě

²⁴ VAN GENNEP, Arnold. *Přechodové rituály: systematické studium rituálů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Mythologie. ISBN 80-7106-178-6.

3. Tanec jako součást rituálního jazyka

3.1 Element tance v rituálu

Spojení rituální jazyk pochází od anglického historika Edwarda Muira, který tento pojem použil při příležitosti karnevalových slavností. Doc. Mgr. Daniela Stavělová, Csc., která se ve svém článku ve sborníku lidové tematiky zabývá tímto pojmem, uvádí že *„rituální jazyk umožňuje vytvořit jakýsi liminární čas²⁵ a prostor pro alternativní myšlenky a obrátit běžné hodnoty všedního života hlavou dolů. Slouží kreativitě a uplatňuje prvky improvizace a groteskního realismu.“*²⁶

Jedním z elementů rituálního jazyka je taneční projev. Tanec zde vystupuje jako jeden z doplňujících faktorů rituálů. Hraje velkou úlohu a prolíná se celou událostí. Zobrazuje se jako nástroj pro soudržnost jednotlivých celků. Většinou je podporován rytmickým doprovodem nebo textem. Tento taneční text se stává důležitou funkcí ke komunikaci a propojuje sociální stránku s tanečními prvky v rituálu. Často se přidávají masky, nebo různé rekvizity. Jedním z příkladů tance, jako součásti rituálního jazyka v Čechách, je masopustní občůzka na Doudlebsku.²⁷

„Rituální tanec, který se tančí v rituálních maskách, má svá pravidla, dodržují se pevně dané úkony v podobě různých gest a přesně cílených rytmických pohybů. Tancem jsou podněcovány a vyvolávány tajemné tvořivé síly. Duše šamana lehce vstoupí do hmoty – květiny, stromu, zvířete, skály. Vstoupí za hranice pozemského horizontu, odkud přinese potřebné informace. Pokud šaman použije při tanci masku, na kterou váže negativní energii a propůjčí ji magickou moc, ještě během obřadu ji spálí. Říká se, že nemožné šamana v extázi při rituálním tanci vyfotografovat, jelikož uvolňuje do prostoru kolem sebe spoustu mentální energie. Postava šamana

²⁵ VAN GENNEP, Arnold. *Přechodové rituály: systematické studium rituálů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. s. 85. Mythologie. ISBN 80-7106-178-6.

²⁶ STAVĚLOVÁ, Daniela. *Tanec jako součást rituálního jazyka*. Od folkloru k world music: cesty za vizí: sborník příspěvků z mezinárodního kolokvia.

Náměšť nad Oslavou: Městské kulturní středisko, 2011.

²⁷ STAVĚLOVÁ, Daniela. *Tanec jako prostředek rituálního jazyka*. Od folkloru k world music: cesty za vizí: sborník příspěvků z mezinárodního kolokvia.

Náměšť nad Oslavou: Městské kulturní středisko, 2011.

*je zahalena v neviditelném, silně energickém mlžném oparu, přes tento oblak mentální energie jej nelze zvětšit."*²⁸

Tanci, při rituálu, se přisuzovala přítomnost nejrůznějších nadpřirozených sil. Člověk si uvědomoval, že může vnímat sílu, která jej převyšuje. A právě tanec se měl stát prostředníkem mezi jeho světem a světem nadpřirozena. Řadíme zde např. tance uzdravující, které se vyskytovaly všude, kde byla šamanská kultura.

Tanečními kroky se rozvíří rezonance magických energií zaměřených určitým směrem a za určitým účelem. V průběhu rituálů se specifickým choreografickým symbolem stal tvar kruhu. Kolo je také chápáno jako pocta předkům a navázání vztahu se zemřelými.²⁹ Ve středu kruhu se nacházelo ohniště, oltář, nebo nějaký jiný významný centrální bod jako totém, posvátný kámen, či oheň. Tyto tance při totémovém obřadu nazýváme tance totémové. Tančí-li tanečníci rituálně proti směru hodinových ručiček, vymaní se z pout pozemského toku času. V tomto případě musí dobře vědět co dělají a proč to dělají.³⁰

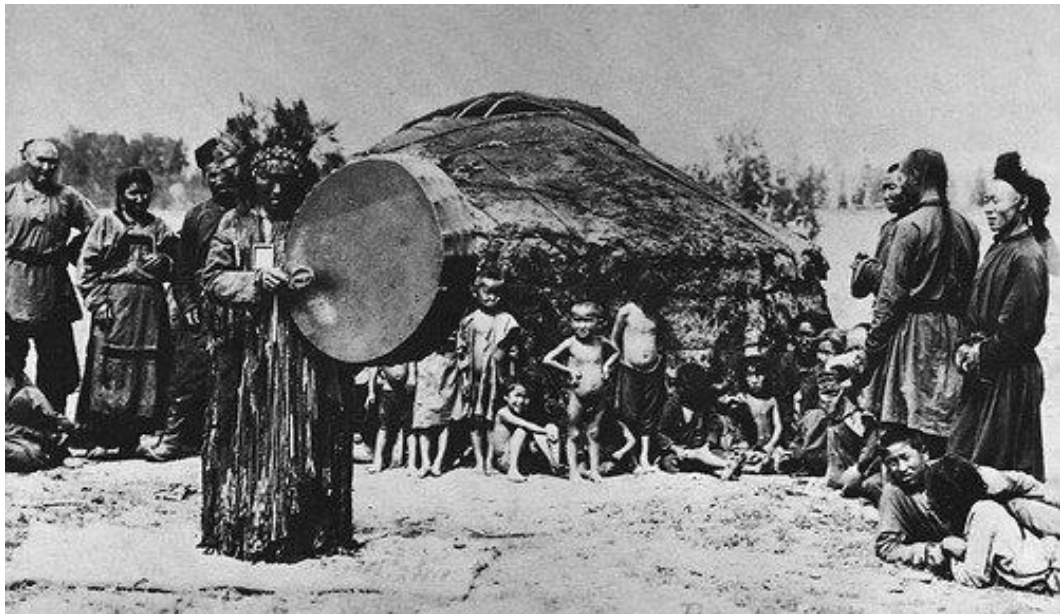
Tanec se stává součástí různých životních událostí, při kterých se lidé snažili veřejně vyjádřit, podpořit určitý magický vliv na různé situace a současně se také sociálně zviditelnit. Je starý jako lidstvo samo.

Lidé od pradávna vyjadřovali své pocity při všech příležitostech tancem. Ztotožňovali se s přírodou a obstarávali všechny důležité životní potřeby. Člověk se stal lovcem, rolníkem i bojovníkem. V této době došlo i ke specializaci tance.

²⁸ Rituální tanec. *Psychologie chaosu* [online]. [cit. 2016-03-19]. Dostupné z: <https://www.psychologiechaosu.cz/kvantove-vedomi/ritualni-tanec/>

²⁹ STAVĚLOVÁ, Daniela. *Tanec jako prostředek rituálního jazyka*. Od folkloru k world music: cesty za vizí: sborník příspěvků z mezinárodního kolokvia. Náměšť nad Oslavou: Městské kulturní středisko, 2011.

³⁰ Rituální tanec. *Psychologie chaosu* [online]. [cit. 2016-03-19]. Dostupné z: <https://www.psychologiechaosu.cz/kvantove-vedomi/ritualni-tanec/>

Obrázek 4 - Šamanský rituál

Obrázek 5 - Rituální tanec masek - Sahara

3.1.1 Tance související s lovem a hájením území

Od nejstarších dob patří tanec k formám vyjádření se. Nejčastější otázkou života a smrti v pravěku byl lov a snaha přežít. Lidé se snažili pomocí zaklínadel, vzývání předmětů a činnosti dosáhnout daného výsledku. Objevuje se imitativní magie, která nahrazuje skutečnou nápodobu lovu, nebo boje.³¹

Lidé začali napodobovat pohyby, které zaznamenávali především zrakem. Nejznámějším tancem byl tanec napodobování pohybu zvířete - tzv. zoomimeze, při níž lidé věřili, že získají vlastnosti zvířete.³² Šlo o tance kmenů závislých na lovu, označovány v dnešní době jako tance lovecké. „Tyto tance zobrazovaly získávání potravy lovem, často měly i dramatický obsah (pronásledování oběti) a opět i silný magický ráz. Lovecké tance zároveň zvyšovaly i demonstrovaly tělesné schopnosti tančících.“³³ Tanečníci tančili tento tanec před lovem. Věřili, že načerpají dostatek energie a síly na lov. V průběhu tance znázorňovali příběh lovu a věřili, že dopadne přesně tak, jak ho ztvárnili. Jedna skupina tanečnicku představovala antilopy a druhá skupina lovce. Po skončení lovu prováděli tanečníci tanec, kterým si chtěli usmířit duši zvířete, které zabili. Cílem tanců před lovem bylo, aby přilákali zvíře, které se nechá chytit a aby byly zbraně účinné.³⁴

*"Když tlupa Korjaků zabije medvěda nebo vlka, zvíře stáhnou a jeden z nich se obleče do jeho kůže. Ostatní tančí kolem muže oblečeného v kůži a říkají, že zvíře nezabili oni, ale někdo jiný."*³⁵

Když je medvěd přinesen domů, ženy jej vítají tancem a oslavují. Navléknutím kůže medvěda, ve které tančí se snaží udobřit jeho duši a prosí jej o slitování nad lovci. Při obřadu mu nabízejí hostinu ve formě sobího masa. Účelem je poslat duši zemřelého zvířete zpět domů. Medvědovu kůži vycpou trávou a tančí s ní

³¹ DOSEDLOVÁ, Jaroslava. *Terapie tancem: role tance v dějinách lidstva a v současné psychoterapii*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3711-9.

³² KAZÁROVÁ, Helena. *Tanec při úsvitu lidského rodu*. Taneční listy, Praha: Divadelní ústav, 1998.

³³ KAZÁROVÁ, Helena. *Tanec při úsvitu lidského rodu*. Taneční listy, Praha: Divadelní ústav, 1998.

³⁴ DOSEDLOVÁ, Jaroslava. *Terapie tancem: role tance v dějinách lidstva a v současné psychoterapii*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3711-9.

³⁵ FRAZER, James George. *Zlatá ratolest*. Vyd. v Československém spisovateli 1. Překlad Erich Herold, Věra Heroldová-Šťovíčková. V Praze: Československý spisovatel, 2012. s. 478. ISBN 978-80-7459-088-7.

okolo domu a věří, že jeho duše odešla. Po usmíření duše mrtvého zvířete lidu nehrozí nebezpečí a zároveň si tímto rituálem lovci zajišťují úspěch při dalším lovu.³⁶

Zvířata byla magickým symbolem a lidé věřili, že mají magickou moc či jsou osudově spojena s člověkem, jehož rod chrání.³⁷ Později, když při lovu došlo k prvním srážkám mezi kmeny, začaly vznikat tance bojové, válečné a zbrojní. Pomocí těchto tanců se snažily kmeny vynutit vítězství opravdové. Hájili si své území, potomstvo a ženy. Nejstarší kategorie tanců byl simulovaný boj. Tančili i v době míru. „Pro tyto tance byla důležitá maska a zvláštní zdobení těla a především zbraň. Mrštnost, ohebnost, síla, vytrvalost – to vše se dalo v tanci vyjádřit a získat. I tento typ tanců se ve starověku dále rozvíjel, neboť dějiny lidstva jsou také dějinami bojů, soubojů a válek.“³⁸ Bojovníci se pomocí rytmu, pokřiku a divokých poskoků dostávali do stavu, který vzbuzoval jejich touhu po boji.³⁹ V dnešní době se můžeme setkat s bojovým tancem HAKA.

„Tradice tance haka je spojena s válkou a bojem. Například vojáci Maorského batalionu je tančili před egyptským králem v roce 1941. Obávaná jednotka dělala Němce na všech frontách. Slavný bojový tanec haka proslavili v poslední době zejména novozélandští rugbysté All Blacks, kteří s ním dělali své soupeře.“⁴⁰

³⁶ FRAZER, James George. *Zlatá ratolest*. Vyd. v Československém spisovateli 1. Překlad Erich Herold, Věra Heroldová-Šťovíčková. V Praze: Československý spisovatel, 2012. s. 478. ISBN 978-80-7459-088-7.

³⁷ DOSEDLOVÁ, Jaroslava. *Terapie tancem: role tance v dějinách lidstva a v současné psychoterapii*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3711-9.

³⁸ KAZÁROVÁ, Helena. *Tanec při úsvitu lidského rodu*. Taneční listy, Praha: Divadelní ústav, 1998.

³⁹ DOSEDLOVÁ, Jaroslava. *Terapie tancem: role tance v dějinách lidstva a v současné psychoterapii*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3711-9.

⁴⁰ Podívejte se, jak vypadá bojový tanec haka. Vojáci jím uctili své padlé spolubojovníky v Afgánistánu. *ExtraStory.cz* [online]. [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <http://extrastory.cz/podivejte-se-jak-vypada-bojovy-tanec-haka-vojaci-jim-uctili-sve-padle-spolubojovniky-v-afganistanu.html>

Obrázek 6 - Tanec HAKA v Egyptě v roce 1941

Objevily se také tance, které sjednocovaly kmeny a uržovaly soudružnost. Severozápadní indiánské kmeny tančily Tanec slunce, který pro ně znamenal očištění a léčebnou ceremonii. U kmene Komančů se tento tanec tančil, aby zabránil zraněním v boji. Spjoval členy kmene a posiloval je vzájemně. ⁴¹

„Všechny lidské afekty se odrazily v rozličných druzích tanců – strach, deprese a prosba v tancích kultovních, vítězosláva, nebo rozněcování, nadšení v mužských tancích bojových, radost, siláctví či sebevědomí v tancích loveckých.“ ⁴²

„Tancem vyjadřoval buď svou náladu, nebo prostými, opakovanými pohyby znázorňoval svou práci. Asi si při tom výskal a udával si tak rytmus. A diváci, strženi jeho pohybem i rytmem, začali mu „do taktu“ tleskat nebo tlouci dřevem o dřevo a podobně.“ ⁴³

Jakmile se člověk usadil, životní potřeby a zvyky se změnily. Objevuje se motiv plodnosti, při němž tanečníci zobrazují tancem námluvy i plodnost. O podobě takového magického tance nemáme žádné určité informace.

⁴¹ DOSEDLOVÁ, Jaroslava. *Terapie tancem: role tance v dějinách lidstva a v současné psychoterapii*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3711-9.

⁴² BALAŠ, Radoslav. *Tance 20. století*. Vyd. 1. Olomouc: Hanex, 2003. ISBN 80-85783-40-1. s. 3.

⁴³ CHRASTIL, Josef. *Smím prosit?: základy společenských tanců*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1958. s. 9.

Spojení výtvarného a tanečního projevu dokládá kresba napůl živého tanečníka v jeskyni Les Trois Freres v Pyrenyích. Další zmínky o magickém tanci se objevily v Dordogne, kde jsou znázorněni „čertíci z Teyatu“ ve fázi skoku, nebo tanečnice napodobující těhotné ženy věřící, že tak otěhotní i ony samy.⁴⁴

V dnešní době se setkáváme např. s masopustními průvody. Právě medvěd byl pro naše předky symbolem plodnosti a síly. Každá hospodyně si přála s medvědem zatancovat a utrhnout si kousek hrachoviny. Lidé věřili, že i tanec má vliv na rozmnožování, nebo úrodu.⁴⁵

3.1.2 Tance spojené s vegetací

Nejmladší kategorie, při které se ze člověka stává zemědělec je úzce spojena s obstaráváním potravy a obživou. Počasí zde hraje důležitou roli. Lidé napodobovali přírodní živly a vyprošovali si tak dešť. Jako příklad uvedu indonéský rituál přivolání deště – Ojhung, který zároveň obsahuje i tance bojové.

Tento rituál bývá často řazen mezi pohanské šamanské rituály. Je součástí obřadu, který slouží k očištění vesnice od zlého. Udržuje se především na východní Jávě. Při tomto rituálu jde o souboj dvou zápasníků ratanovým klackem. Trvá většinou celý den a je součástí velké podívané a aktivně zahrnuje všechny obyvatele na místě rituálů. Tento obřad obsahuje prvky theatricality a divadelní performance. Zde můžeme vidět vývoj rituálu směrem k divadlu. Objevuje se choreografie, průvod, zápas-tanec, proměna rolí během rituálu, změna atmosféry a vliv pozorujících lidí – diváka. Místo, kde rituál probíhal, bylo určené k hromadným setkáním blízko středu vesnice. Před zápasem prodávali místní zemědělci své zboží a hlasitým projevem se snažili zaujmout kolemjdoucí. Lidé čekali na příchod bojovníků omotaných šátkem kolem pasu. Většinou v černých barvách, ale objevovaly se i prvky batiky. Bojovníky zdobil opasek a důležitou součástí oblečení byla pokrývka hlavy. Důležité bylo, aby oděv nebyl nový – z hlediska přivolávání deště. Obřad podporovaly údery bicích nástrojů. Součástí jsou minimálně dva hráči,

⁴⁴ DOSEDLOVÁ, Jaroslava. *Terapie tancem: role tance v dějinách lidstva a v současné psychoterapii*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3711-9.

⁴⁵ BONUŠ, František. *Mezi dvěma slunovraty: kapitoly o našich zvycích, obřadech a výročních slavnostech lidových*. 1. vyd. Gottwaldov: Krajské nakladatelství, 1959. s. 19.

kteří udávají rytmus. Na tomto základě bojovníci provádějí svou „choreografii“. Muži zápasí proti sobě. Mají dvě možnosti na výměnu uderené rány. Po třech seriích si vymění role. Dojde-li k remíze, je zápas prodloužen. Zápas skončí výhrou jednoho z bojovníku a na řadu se připraví další muži. Typickým rituálním prvkem je kruh a krouživé pohyby ratanových holí, které drží bojovníci pevně v rukou. Tento symbol kruhu je viditelný i v jiných formách celodenní slavnosti – například sedících lidí a rodiny bojovníků v kruhu podporující celý zápas. Věřili, že tak zabrání negativním vlivům z vnějška a pomoci modlení přivolají déšť.⁴⁶

Indiánům kmene Omaha v severní Americe vadne z nepřízně počasí kukuřice. Magický rituál ovládní deště se provádí pomocí velké nádoby, kterou účastníci naplní vodou a tančí kolem ni. Zsvětí ji magickému účelu. Jakmile ji tanečníci čtyřikrát obtančí, náčelník kmene se napije a vyplivne vodu do vzduchu. Nádoba s vodou se převrhne na zem a voda tak posvětila půdu k velkému blahobytu. Tanečníci pak upadnou na zem a potírají si tváře bahnem.⁴⁷

Arizonský kmen Hopi měl silný kult hadů. Cílem rituálů bylo zajistit podmínky pro úrodu a plodnost. Obřad začíná očištěním a tancem, při němž mají tanečníci v zubech živé chřestýše. Následuje vypuštění hadů do všech světových stran a „uvolnění“ kruhu. Tento rituál hadích tanců probíhal každý druhý rok v období srpna.⁴⁸

Tanečníci z kmene Zuňů provozují tanec zvaný Šalako. Skupina šesti tanečníků si navlíknou masky s ptačími pery a znázorní poslly modlící se za déšť.⁴⁹

Národy které se živily rolnictvím, měly své tance určené k rolnické práci. Tyto tance bývají v dnešní době označovány jako tance rolnické. Se vznikem řemeslnické a továrenské práce vznikaly nové tance lidové - inspirované novým prostředím a

⁴⁶ NOVOMĚSTSKÁ, Renáta. *Ojhung – indonéský rituál přivolávání deště*. Theatralia. 2014, roč. 17, č. 1, s. 180-202. ISSN 1803-845X

⁴⁷ FRAZER, James George. *Zlatá ratolest*. Vyd. v Československém spisovateli 1. Překlad Erich Herold, Věra Heroldová-Šťovíčková. V Praze: Československý spisovatel, 2012. s. 478. ISBN 978-80-7459-088-7.

⁴⁸ EBELOVÁ, Kateřina. *Maska v proměnách času a kultur*. Praha: Grada, c2012. ISBN 978-80-247-2470-6.

⁴⁹ EBELOVÁ, Kateřina. *Maska v proměnách času a kultur*. Praha: Grada, c2012. ISBN 978-80-247-2470-6.

životními podmínkami. Každá etnická skupina, nebo národ, měli vlastní osobitou taneční tradici, kterou si vytvářeli a projevovali různými způsoby.⁵⁰

„Tance rolnické veselosti“. Prý v dávných časech obyvatelé korejské národnosti při polní práci obvykle nosili na hlavě klobouk, na jehož špičce byly připoutány slonové srsti, aby zahnali přepady divokých zvířat. Později byl z toho odvozen „Tanec Xiang-mao“.⁵¹

Tance napodobovaly setbu, nebo žně. Kmeny tančily okolo pole nebo úrodného místa tance plodnosti, aby zajistily úrodu. Někdy byla provedena zvířecí oběť, jejíž krev nasýtila zemi.⁵²

Charakteristickými prvky byly vysoké výskoky – čím vyš tanečník vyskočí, tím víc vyrostle obilí. Vegetační cyklus také souvisí s různými oslavami během roku. Masopustní průvody byly součástí oslav, kdy si mohli lidé dopřát trochu odpočinku a odprostit se od pracovních povinností. Objevují se tance radosti, které slouží jako výraz poděkování. Konaly se maškarní obchůzky, skákání na konopě, nebo například mečové tance. Z nejrozšířenějších obřadních masopustních tanců u nás známe skákání na konopě a na len, kdy se tanečníci za doprovodu téže písně snaží vyskočit co nejvýše, aby vyrostla vysoká úroda.⁵³

Tyto staré obřadní rituály zajišťující plodnost a jiné pohanské svátky existovaly v období, mezi podzimem a jarem, kdy lidé dodržovali slavnosti na počest bohů. Tančily se tzv. Sluneční tance. Věřili, že hořící hranice mají vrátit slunci sílu. Účastníci se při obřadu oblékali do zvířecích kůží a masek. Někteří se přestrojovali za ženy, aby se mohli připojit k průvodu boha Herna, nebo bohyně Holdy a její družiny duchů.⁵⁴

⁵⁰ NOSÁL, Štefan. *Choreografia ľudového tanca*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakl., 1984.

⁵¹ Tanec rolnické veselosti z korejské národnosti--china radio international. *CRJonline* [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://czech.cri.cn/381/2010/08/04/1s113705.htm>

⁵² DOSEDLOVÁ, Jaroslava. *Terapie tancem: role tance v dějinách lidstva a v současné psychoterapii*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3711-9.

⁵³ BONUŠ, František. *Mezi dvěma slunovraty: kapitoly o našich zvycích, obřadech a výročních slavnostech lidových*. 1. vyd. Gottwaldov: Krajské nakladatelství, 1959. s. 19.

⁵⁴ *O keltských srdcích* [online]. Praha: Viking, 2015 [cit. 2016-04-09]. ISBN 978-80-7482-200-1.

Na konci průvodu se pořádala hostina. Víno i pivo teklo proudem. Tanečníci tančili do extáze a účastnili se sexuálních orgií podobným římským Dionýsovým slavnostem ve starém řecku a římě.⁵⁵

Jeden z mnoha dalších příkladů oslav roku jsou slavnosti ohně v Evropě. Zapalování ohně v den slunovratu, nebo večer předtím bylo běžné po celém Španělsku a na některých místech v Itálii a Sicílii. Lidé zapalovali ohně a tančili kolem nich, někteří jej dokonce přeskakovali. Na Kalymnu se tento rituál ohně prováděl za účelem hojnosti. Tanečníci s kameny na hlavách tančili kolem ohňů a skákali přes žhnoucí uhlíky. Po obřadu se koupali v moři.⁵⁶

Obrázek 7 - Slavnosti slunce v Bystřici nad Perštějnem

⁵⁵ BAHNÍK, Václav. *Slovník antické kultury*. Praha: Svoboda, 1974.

⁵⁶ FRAZER, James George. *Zlatá ratolest*. Vyd. v Československém spisovateli 1. Překlad Erich Herold, Věra Heroldová-Šťovíčková. V Praze: Československý spisovatel, 2012. s. 478. ISBN 978-80-7459-088-7.

3.2 Tanec související s životními událostmi

3.2.1 Tance při narození dítěte.

V šamanských kulturách lidé věřili v opěťovaný návrat duše zemřelého. Tzn. že když někdo umře, jeho duše se vrátí novým početím a narozením zpět do společnosti. Při přijímání dítěte do společnosti nastávají různé zasvěcující pohybové rituály.

Tanečníci se postaví do tvaru kruhu a položí novorozené dítě doprostřed. Pomoci jednoduchých pohybů ve směru hodinových ručiček vysílají na dítě energii. Postupně si jej předávají z náruče do náruče a chovají. Nakonec dítě odnáší šaman a pomoci průvodu jej představuje všem obyvatelům, kteří se přidávají k průvodu a oslavují. Obřad je ukončen společným tancem.⁵⁷

3.2.2 Svatební tance v rituálu

V primitivních společnostech nemáme o uspořádání vtahů příliš informací. Poznatky čerpáme z archeologie a etnografie. Jedním ze zobrazení snubního tance v rituálu je kruhový tanec devíti žen kolem jednoho muže znázorněn ve španělské jeskyni Cogul.⁵⁸ I tento druh tance se později začal vyvíjet a prošel změnami, neboť sexualita začala být regulována zákony. Tanečníci tancem prosí o sílu, zrození potomstva a očistu.

Veřejný svatební obřad masakapan nganten, který je řazen mezi Balijské obřady v Indonésii zahrnuje tradiční představení svatebních tanců. Velmi oblíbený je erotický tanec zvaný joged. Tento tanec určený pro sólovou tanečnici je velmi populární v tom, že si tanečnice sama určí svého tanečního partnera, kterého si vybere z publika. V průběhu tance se muž snaží navázat velmi blízký kontakt. Tanečnice si může vybrat, zda pošle mladíka z kola ven, nebo naváže kontakt s dalším mužem. Tančí tak dlouho, dokud si nezvolí partnera, před kterým nakonec poklekne, jako znamení její porážky. Oba pak společně odcházejí. Balijské lidi věří,

⁵⁷ DOSEDLOVÁ, Jaroslava. *Terapie tancem: role tance v dějinách lidstva a v současné psychoterapii*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3711-9.

⁵⁸ KAZÁROVÁ, Helena. *Tanec při úsvitu lidského rodu*. Taneční listy, Praha: Divadelní ústav, 1998.

že tyto svatební obřady jsou možností navázání nových vztahů, které pak většinou končí svatbou.⁵⁹

U nás v Čechách se můžeme setkat s taneční zábavou vycházející z obřadních tanců lidových. Nejčastěji se vyskytují svatební kola, kotek, starodávný, lidová polonéza atd. Objevují se i méně známé tance jakými jsou např. „korbel“, „placek“, „venkušový“, „holubička“, nebo „kolíbka“. Tyto tance se současně prolínaly s různými žertovnými hrami, vážnými písněmi, nebo svatebními zvyky.⁶⁰

3.2.3 Pohřební tance v rituálu

Smrt je pro člověka velmi těžko pochopitelná. Hlavním účelem pohřebních rituálů je zajistit, aby duše mrtvého člověka odešla v klidu a neškodila ostatním. Teprve později dochází na truchlení a smutek. V primitivních kmenech se pohřební obřady odehrávaly různými způsoby. Pro většinu byl magickým symbolem kruh, ve kterém byl zemřelý umístěn do středu. Tanečníci se k němu otáčeli zády, což bylo symbolem odluky. Někdy se také na tělo pokládaly různé předměty, které byly součástí duševní cesty k nalezení klidu, jak známe z pozdějších pohřebních obřadu ve starém egyptě.⁶¹

„Zajímavé je využití tzv. Archimimů - profesionálních pantomimů při pohřebních slavnostech. Archimové zprostředkovali poslední rozloučení se zesnulým, když napodobovali jeho život a skutky. Pohřební tance jiného charakteru byly prováděny již v období Etrusků (8.-5. stol. př.n.l.), a to ženami na způsob řeckých řetězových tanců.“⁶²

⁵⁹ JIROUŠKOVÁ, Jana (ed.). *Svatební rituály u nás a ve světě*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012. Mythologie. ISBN 978-80-7106-229-5.

⁶⁰ BONUŠ, František. *Mezi dvěma slunovraty: kapitoly o našich zvycích, obřadech a výročních slavnostech lidových*. 1. vyd. Gottwaldov: Krajské nakladatelství, 1959. s. 19.

⁶¹ DOSEDLOVÁ, Jaroslava. *Terapie tancem: role tance v dějinách lidstva a v současné psychoterapii*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3711-9.

⁶² KAZÁROVÁ, Helena. *Tanec při úsvitu lidského rodu*. Taneční listy, Praha: Divadelní ústav, 1998.

Pojem nesmrtelnost se již objevil ve starověkém egyptě. Egypťané uctívali boha Usíra, který byl vládcem a soudcem mrtvým. Rozhodoval o záhrobním životě a měl tak velký vliv na reinkarnaci zemřelého.⁶³

Uctívání mrtvých předků a pohřební rituál famadihana - kdy se vyhrabávají mrtví, aby byli přestrojeni a poté opět pohřbeni, můžeme znát z oblasti Madagaskaru. Početná skupina domorodců kmene Merinů se za doprovodu rituálních písní připravuje na tento pohřební obřad. Živelný tanec a rytmické tleskání dostávají účastníky do transu. Celý průvod míří k hrobce předků, aby ji mohli znovu otevřít a vyhrabat zesnulého. Účastníci věří, že je důležité svým předkům ukázat, co je nového a později vrátit jejich ostatky zpět do hrobky. Poté se průvod vrací za doprovodu hudby a tance zpět a pohřební rituál famadihana je u konce.⁶⁴ Dalším z příkladu je již zmíněný bojový tanec Haka, který se tančí i při pohřebních obřadech.

*„Exotický tanec Haka se zdaleka nepoužívá jen ve sportu, ale je i součástí pohřebních rituálů. Novozélandští vojáci tímto tancem uctili na pohřbu své tři padlé kamarády, kteří zemřeli v Afghánistánu.“*⁶⁵

Obrázek 8 - Tanec HAKA dnes

⁶³ FRAZER, James George. *Zlatá ratolest*. Vyd. v Československém spisovateli 1. Překlad Erich Herold, Věra Heroldová-Štovičková. V Praze: Československý spisovatel, 2012. s. 478. ISBN 978-80-7459-088-7.

⁶⁴ Planeta Země 3000: MADAGASKAR - PŘÍBĚH PRADÁVNÉ LEMURIE. *Planeta země 3000* [online]. [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://planetazeme3000.cz/planeta3000/index.php?program=12&PHPSESSID=6ecdbec1f737bd43740116ff48994363>

⁶⁵ Podívejte se, jak vypadá bojový tanec haka. Vojáci jím uctili své padlé spolubojovníky v Afgánistánu. *ExtraStory.cz* [online]. [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <http://extrastory.cz/podivejte-se-jak-vypada-bojovy-tanec-haka-vojaci-jim-uctili-sve-padle-spolubojovniky-v-afganistanu.html>

V Rusku se pořádají pohřební slavnosti tzv. „pohřbívání karnevalu“ a „vynášení smrti“, kde vystupují mytologické postavy. Konají se jak na jaře, tak při letním slunovratu. V období velikonoce se na Ukrajině pořádají pohřby bytosti zvané Kostrubonko, božstva jara. Součástí těchto obřadů jsou hudebníci, zpěváci i tanečníci, kteří se v kruhu stejně pohybují a zpívají. Těmito elementy tak podporují magický ráz pohřebního rituálu. V Penzské a Simbirské gubernii se při pohřebních rituálech objevují i chorovody, které se stávají součástí obřadu.⁶⁶

V čínské kultuře byly při pohřebních rituálech využívány masky. Sloužily nejen k pohřebním účelům, ale také k rozpoznání božstev, nebo odehnání zlých sil a zastrašení nepřátel. Obětní obřady sloužily k zajištění prosperity a byly úzce spjaty s dávnými legendami a mýty, předávané z generaci na generaci. Účastníci rituálu byli obohaceni maskami a artefakty. Velké významné postavení měl šaman, který vedl celý obřad a komunikoval s tanečnicí oblečenými do speciálních barevných rituálních oděvů.⁶⁷

3.2.4 Exorcistické tance v rituálu

Představa o posednutí zlým duchem je velmi stará. Dnes ji můžeme nalézt v šamanismu, helénské kultuře, nebo také v židovství. Tanec se stal součástí rituálu vymítání démonů, nebo léčby. Tance spojené s exorcismem se objevovaly především v šamanských kulturách.

Šaman měl vedle náčelníka významné místo. Měl na starosti několik funkcí – byl současně lékařem, knězem, sociálním pracovníkem i mystikem. Dokázal se napojit s nadpřirozenem a donutit pracovat duchy s lidmi. Základní technikou napojení šamana s předky byl stav transu - extáze, kterou dokázal ovládat. Trans se projevoval různými klinickými znaky – křečemi, koulením očí, pěnou od úst, nebo kataleptickými stavy.⁶⁸

⁶⁶ FRAZER, James George. *Zlatá ratolest*. Vyd. v Československém spisovateli 1. Překlad Erich Herold, Věra Heroldová-Šťovíčková. V Praze: Československý spisovatel, 2012. s. 478. ISBN 978-80-7459-088-7.

⁶⁷ EBELOVÁ, Kateřina. *Maska v proměnách času a kultur*. Praha: Grada, c2012. ISBN 978-80-247-2470-6.

⁶⁸ Taneční zóna: *Revue současného tance*. Praha: Divadelní ústav, 2014.

Díky němu měl schopnost léčit. Např. když někdo ztratil duši, šaman se vydal na cestu ji najít a přivést zpět. Pokud do pacientova těla vnikl cizí předmět, šaman tento předmět „vysál“ a odstranil příčinu nemoci.

Tranzovní tanec kmene Gnaoua – potomků bývalých afrických otroků, býval hlavním procesem v léčebných rituálech. Součástí obřadu bylo obětování zvířat za doprovodu bubnů a tance. Tento tranzovní rituál v afrických kulturách trval několik hodin či celou noc.⁶⁹

Tanec „Bori“ ze severní Nigérie je považován za léčebný proces. Pomoci tohoto rituálu tanečníci spolu se šamanem vypuzují zlého ducha či choroby z těla nemocného. Pacient se musí podrobit několika podmínkám, než začne být tancem léčen. Šaman má na tento rituál zvláštní oděv a masku. Jako obět je použita černá koza. Pacient je na nosítkách odnesen spolu s tanečnicí v průvodu do svého domu. Ti tančí kolem stromu, až se dostanou do extáze. Po určité době se vrátí do normálního vědomí.⁷⁰ Extatické tance zaháněly zlé demony a duchy, kteří by mohli lidem uškodit, nebo přinést nemoci.⁷¹ Tyto tance se staly léčivým nástrojem, kdy se mohl člověk napojit na svoji duši sám, nebo pomocí šamana dosáhnout brzkého uzdravení.

„Protože si lidé představovali, že nemoci člověka jsou způsobovány zlými duchy, kteří vnikli do jeho těla, snažili si tyto duchy vypuditi všemožnými způsoby. Nejčastěji byly používány dva způsoby vypuzování duchů: jednak krmili nemocného odpornou stravou, tak že duch konečně znechucen opustil tělo chorého, jednak se snažili nahnati duchům hrůzu a tak je vypuditi. K tomu pokládali za zvláště vhodné hrůzu vzbuzující tance strašidelně maskovaných tanečníků.“⁷²

Muži kmene Apačů tančili tanec horských duchů (Gahé) pomoci kterého odháněli demony a zlo obklopujíc celou kmenovou populaci.

⁶⁹ Taneční zóna: *Revue současného tance*. Praha: Divadelní ústav, 2014.

⁷⁰ DOSEDLOVÁ, Jaroslava. *Terapie tancem: role tance v dějinách lidstva a v současné psychoterapii*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3711-9.

⁷¹ EBELOVÁ, Kateřina. *Maska v proměnách času a kultur*. Praha: Grada, c2012. ISBN 978-80-247-2470-6.

⁷² EBELOVÁ, Kateřina. *Maska v proměnách času a kultur*. Praha: Grada, c2012. ISBN 978-80-247-2470-6.

„Nejtěžší případy posedlosti pocházejí podle slov exorcistů ze zemí s dlouhou magickou tradicí, jako jsou kupříkladu Brazílie a Afrika, kde dodnes působí nejrůznější čarodějové a šamani, jejichž vliv na jejich okolí je nemalý.“⁷³

V dnešní době se v Uzbekistánu nebo Tádžikistánu vyskutují léčitelé nazývaní – baxshi, kteří tancem léčí převážně duševní problémy, někdy spojovány s „posednutím ďábla“.⁷⁴ Tyto způsoby léčení souvisí i s taneční terapií.

Obrázek 9 - Vymítání ďábla

Obrázek 10 - Příprava obětí k vyléčení

⁷³ Exorcismus kdysi a dnes II. – postavení exorcistů dnes. *Epravo.cz: Vše pro ženy a dívky* [online]. [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: http://www.epravo.cz/top/clanky/?pg=5&typ=clanky&s1=3&s2=0&s3=0&s4=0&s5=0&s6=3&m=1&recid_cl=23126

⁷⁴ Taneční zóna: *Revue současného tance*. Praha: Divadelní ústav, 2014.

4. Rituální tanec v současné společnosti

4.1 Od honů na čarodějnice ke kultu Wicca

V dějinách lidstva se v období středověku setkáváme s pronásledováním čarodějnic. V 9. století vyšel dokument zvaný Canon Episcopi – vydán církví, ve kterém bylo popsáno čarodějnictví jako uctívání pohanských kultů, tajné noční sabaty, létání. V tomto dokumentu bylo zdůrazněno, že nic z toho neexistuje a odehrává se pouze v mysli žen oblouzněných ďáblem. Čarodějnicím byly připisovány skutky jako pojídání novorozeňat, obcování s ďáblem, pití krve, sexuální styk s pokrevními příbuznými, noční orgie tancování s hostií v botě. Další obvinění byly za ničení úrody, výskytu mužské impotence, nebo ženské neplodnosti.⁷⁵

Časem církev toto stanovisko zvrátila v pravý opak a teologové začali schvalovat myšlenku, že noční lety, proměny ve zvířata atd. mohou být opravdu reálné. Vůdci inkvizice, tento dokument zrušili a po celé Evropě nastala perzekuce nevinných lidí.⁷⁶

V průběhu středověku byly inkvizicí zavražděny až dva miliony lidí. Většina perzekucí a honů na čarodějnice probíhaly v patnáctém, šestnáctém a sedmnáctém století. Víra v maleficium,⁷⁷ působení zla okultními prostředky, byla v té době každodenní skutečností. Ženská část populace poklesla a nezůstala na živu skoro žádná moudrá žena, porodní bába, ani léčitelka.⁷⁸

Důvodů, proč byly za čarodějnice označovány většinou ženy, je několik. Přitom je zřejmé že osoby, které praktikovaly magii, byly také rozhodně mužského pohlaví. Jedním z důvodů je jistě tradiční znázornění ženy – čarodějnice patrné z Bible a z děl řeckých a římských autorů. Dále patriarchální vnímání ďábla jako evidentně mužské figury, která musí logicky obcovat se ženami, které jsou slabší, pověřčivější, přístupnější ke svodům a důvěřivější než muži, což je klasifikuje na

⁷⁵ DE ROSA, Peter. *Temné papežství*. Vyd. 1. Praha: ETC Publishing, 1997. Galerie - osobnosti, jak je neznáme. ISBN 80-86006-04-2.

⁷⁶ DACÍK, Tomáš. *Z dějin inkvizice*. Brno: CERM, 1997. Tematická jednotka pro střední školy (CERM). ISBN 80-7204-042-1.

⁷⁷ KAPLICKÝ, Václav. *Kladivo na čarodějnice*. Praha: Český klub, 2000. ISBN 80-85637-60-X.

⁷⁸ DINZELBACHER, Peter. *Světice, nebo čarodějky?: osudy "jiných" žen ve středověku a novověku*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2003. Kulturní historie. ISBN 80-7021-650-6.

jasný ďáblův cíl, a proto s nimi uzavírá smlouvy o spolupráci a oboustranné pomoci, neboli jak říká kniha „Maleus Malificarum - upsat se čertu či ďáblu“.⁷⁹

Podle uváděné smlouvy se pak čarodějnice scházejí povinně každý rok na zvlášť vybrané hoře, kde pořádají svůj sabat (sjezd). Jejich nejčastějšími prostředky k cestování jsou košťata, smetáky, vidle, lopaty na chléb, díže, necky či kozel nebo vepř. Než čarodějnice odlétne, svlékne se donaha, tělo si natře mastí od ďábla, obkročmo sedne na koště, lopatu, vidle, a to vždy čelem vzad. Se slovy „*Pořád nahoru a nikam*“⁸⁰ vylétá velkou rychlostí komínem.

Ony sabaty čarodějnic se konají obvykle v noci před prvním májem, začínají večer a končí zakokrháním kohouta. Jejich celonoční orgie může popsat jen ten, který se jich mohl účastnit. Petros Cironis pak dodává, že autoři jsou v jejich sugestivním líčení až dramaticky přesní. Rozdíl mezi sektářskými a „původními“ čarodějnicemi, které působily individuálně, byl také v tom, že sektářská čarodějnice častěji vyhledávala přímý fyzický kontakt se svou budoucí obětí – v noci ji navštěvovala, drtila jí hrud' a potírala čarovnou mastí.⁸¹ V té době náboženští vůdci změnili jednu pasáž v Bibli, jejíž verze říkala: „*Saga sit vivunt*“– Čarodějnicí nenecháš naživu.⁸²

4.1.1 Úvod do Wiccy

Období časů „pálení čarodějnic“ definitivně odeznělo s příchodem 18. století. Čarodějnictví však přežívá, ať už se udržovalo ve spojitosti s léčitelstvím a lidovou magií, nebo ve společnosti zájmu o obrodu okultismu a magie, což ovlivnilo vznik a formování novodobého čarodějnictví, kultu Wicca⁸³

⁷⁹ KAPLICKÝ, Václav. *Kladivo na čarodějnice*. Praha: Český klub, 2000. ISBN 80-85637-60-X.

⁸⁰ GINZBURG, Carlo. *Noční příběh: sabat čarodějnic*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2003. Každodenní život. ISBN 80-7203-514-2.

⁸¹ MUCHEMBLED, Robert. *Magie a čarodějnictví v Evropě od středověku po současnost*. Vyd. 1. Praha: Volvox Globator, 1997. s. 29. Garuda. ISBN 80-7207-035-5.

⁸² KAPLICKÝ, Václav. *Kladivo na čarodějnice*. Praha: Český klub, 2000. ISBN 80-85637-60-X.

⁸³ *Čarodějky a čarodějnictví*. Překlad Jitka Matějů. Bratislava: Gemini, 1993. Edice záhad. ISBN 80-7161-043-7.

V 18. - 19. století se objevují snahy o nalezení rozumu a racionality. Pověry spojeny s čarodějnictvím a bitvy mezi dobrem a zlem znenadání zmizely. Lidé, kteří věřili v magii, již nespojovali magii s ďáblem, jako to dělala křesťanská teologie ve středověku. V této době byli mimořádní lidé označováni za mudrce a vědmy, kteří mají jisté schopnosti, tajné vědomosti a je třeba k nim vzhlížet s úctou. Tito lidé měli konečně možnost provozovat své „řemeslo“, bez trestního postihu. Postavení mudrců a vědem na území Velké Británie osvětlují výzkumy historiků Owena Daviese a Ronalda Huttona.⁸⁴

V mysli obyčejných lidí byly vědmy a mudrci řazeni do jiné kategorie, než čarodějnice, které byly pořád spojovány se zlem. V různých zemích se vědmy a mudrci, jako představitelé lidové „magie“ nazývali různě. Někteří ze sebe dělali „doktory“, v některých částech Severní Ameriky se o těchto osobách hovořilo jako o čarodějnických mistrech, bílých čarodějnicích, nebo kouzelnících. Posláním lidové „magie“ spočívalo ve věštění, léčitelství a odvrácení kleteb. Lidé za těmito účely navštěvovali tyto vědmy a mudrce, a za služby byli ochotni dobře zaplatit. Částky se lišily podle vrstev společnosti. Vědmy a mudrci praktikující lidovou „magii“ v 18. - 19. století působili samostatně, nikoli v covenech⁸⁵, či skupinách, jak tomu bývá v pozdější době. Tito lidé se považovali za obyčejné venkovské vědmy, které provozují své řemeslo a které získaly tento „dar“ pomocí předávání z generace na generaci a způsobem návaznosti středověkých čarodějnických praktik na tradice novodobé.⁸⁶

Byla by chyba, kdybych tvrdila, že 18. a 19. století proběhlo v souvislosti s čarodějnictvím v poklidu a bez konfliktu. V té době začaly platit nové zákony, které měly postihovat šarlatány, kteří o sobě tvrdili, že mají magické schopnosti. V některých zemích i přes ukončení honů na čarodějnice brali lidé osud do vlastních rukou a objevilo se pár příkladů, kdy lidé zakročili proti těm, které podezřívali z používání zlé magie.⁸⁷

⁸⁴ CAVENDISH, Richard. *Dějiny magie*. V Praze: XYZ, 2008. ISBN 978-80-7388-072-9

⁸⁵ Pojmem coven byly označovány skupiny lidí, nebo sdružení zabývající-se magií.

⁸⁶ EASON, Cassandra. *Velká kniha tradiční magie*. Vyd. 1. Praha: I. Železný, 2000. Vědma. ISBN 80-240-0783-5.

⁸⁷ MRÁČEK, Pavel K. *Upalování čarodějnic a inkvizice: mýtus a skutečnost*. Vyd. 1. Olomouc: Maticе cyrilometodějská, 2006. ISBN 80-7266-229-5.

Až ve 20.století, které dalo odraz modernímu čarodějnictví velkým vlivem Geralda Gardela, došlo k rozlišování bílé magie od satanismu, který je označován za magii černou.⁸⁸

K pomůckám mudrců a vědem patřily stejně tak jako v pozdějším čarodějnictví Wicca křišťálové koule, virgule, hůlky, meče, nože a knihy. Je známo, že mudrcové a vědmy při provozování léčitelské „magie“ používali hodně knih.

V domácích knihovnách nechyběly ani grimoáry (knihy zaklínadel a rituálů), kde zaznamenávali své poznámky, postupy a myšlenky. V dnešním čarodějnictví Wicca nazýváme tyto grimoáry jako Knihy Stínů. Dále používali taroty, astrologii a věštectví. Zaměřovali se také na bylinné léčení a rituály spojené s tancem a doprovodem hudebních nástrojů.

Ze zachovalých knih vyplývá, že při magii vzývali různé síly, včetně andělů, křesťanských svatých, nebo nejsvětější Trojice. Provozovatele této magie, neměli daný ucelený systém, a tak je nespojovala žádná víra, ani pravidla.⁸⁹

4.1.2 Zrod kultu Wicca - Gerald Brosseau Gardner

Novodobé čarodějnictví Wicca, kterým se označuje čarodějnictví a praktiky v dnešní době začalo vznikat počátkem 50.let 20.století v Británii. Postupně se rozšiřovalo v mnoha částech světa. Vývoj moderního pohanského čarodějnictví se pojí s příběhem, který vyvolává kontroverze a pochybnosti, ale člověk který v tomto vývoji sehrál důležitou roli zůstává – Gerald Brosseau Gardner.⁹⁰

⁸⁸ *Čarodějky a čarodějnictví*. Překlad Jitka Matějů. Bratislava: Gemini, 1993. Edice záhad. ISBN 80-7161-043-7.

⁸⁹ GARDNER, Gerald Brosseau. *Witchcraft today*. [Fiftieth anniversary ed.]. New York, N.Y.: Citadel Press, 2004. ISBN 0806525932.

⁹⁰ RAVENWOLF, Silver. *Mladé čarodějnice: wicca pro novou generaci*. Hodkovičky [Praha]: Pragma, c2008. ISBN 978-80-7349-097-3.

Gerald Brosseau Gardner

Státní úředník, spisovatel, okultista a anglický koloniální antropolog, který se považuje za zakladatele moderního kultu Wicca se narodil 13.června 1884 nedaleko Liverpoolu. Nejprve pracoval jako zaměstnanec na čajových a kaučukových plantážích a později byl britskými úřady umístěn na celní správu v Malajsku.

Do důchodu odešel v roce 1936 ve věku 52 let. Po té, co se vrátil do Anglie se začal intenzivně věnovat naturismu, archeologii, dějinám folklóru, antropologii a jeho zájem o okultismus se začínal prohlubovat. Od přírody byl Gardner velmi zvědavý člověk a zajímal se o lidstvo, postavení vesmíru, historii i magii. New Forest, překrásný kraj na jihovýchodě Anglie, kde se podle Gardnerových slov seběhly události, které ovlivnily nejen jeho samotného, ale také celé novodobé čarodějnictví, se označovalo jako místo zrodu wiccaského náboženství. Gerald Gardner uvádí, že byl na tomto místě zasvěcen do kultu Wicca pomocí newforestského u v čele s jistou Dorotheou Clutterbackovou. Zda-li tento coven vůbec existoval, není doloženo.⁹¹

Historik Ronald Hutton se domnívá, že si to Gardner jednoduše vymyslel, ovšem důkazy, které by potvrzovaly, nebo vyvracely tuto situaci neexistují. Gardner tvrdil, že byl zasvěcen roku 1939 a s touto událostí také spojuje bohatou ženu, Dorotheu Clutterbackovou, která jej podle legendy zasvětila. O tom, jestli tato žena skutečně existovala, se dlouho pochybovalo, avšak podle výzkumu vyšlo najevo, že tato žena opravdu existovala a bydlela v nedalekém městečku Christchurch, jak tvrdil Gerald Gardner. Byla to ale skutečná čarodějka, která stála v čele covenu?

O tom můžeme stále polemizovat. Jeden z názorů je, že tato žena opravdu s Gardnerem čarodějnictví praktikovala, avšak až na přelomu 40. a 50. let. Legenda vypráví, že Dorothy svolala na New Forest několik covenů z celé země a společně utvořili kruh a „pozvedli“ kužel moci proti Hitlerovi a jeho vojskám. Po tomto „rituálu“ prý několik čarodějnic umřelo vyčerpáním.⁹²

V průběhu 40. let 20. století Gerald Gardner sbíral několik materiálů, ze kterých sestavil sbírku rituálů a principů, které se staly základem pro vznik nového čarodějnictví. Tuto knihu (sbírku) pojmenoval jako *Knihy stínů*. V roce 1949 vydal

⁹¹ *Čarodějky a čarodějnictví*. Překlad Jitka Matějů. Bratislava: Gemini, 1993. Edice záhad. ISBN 80-7161-043-7.

⁹² EASON, Cassandra. *Velká kniha tradiční magie*. Vyd. 1. Praha: I. Železný, 2000. Vědma. ISBN 80-240-0783-5.

román s názvem *High Magic's Aid*, kde se objevovaly prvky obřadní magie, pohanství a čarodějnictví a měl se zároveň stát vlajkou wiccanského hnutí.⁹³

Obrázek 11 - Gerald Brousseau Gardner

4.1.3 Ceremonie a rituály

S postupným šířením kultu Wicca se ceremonie a rituály objevují stále častěji. V lese, na louce, na odlehlém pahorku, nebo doma. Rituály hnutí Wicca se odehrávají na různých místech. Každý rituál se provádí v magickém kruhu, který vyznačuje posvátný prostor.

Znalost magického kruhu je velmi důležitá. Je to magické posvátné místo, které představuje wiccanskou posvátnou půdu nebo tzv. chrám. Toto místo drží sílu, dokud nejsme připraveni ji uvolnit. Tento kruh nám také pomáhá odpuzovat negativní energii. Jeho šířka je volitelná podle počtu členů covenu. Po obvodu kruhu stojí čtyři svíce označující čtyři světové strany a zároveň živly patřící k těmto stranám, mohou být bílé, nebo barevné podle barev příslušejících stranám a živlům. V severní části kruhu stojí oltář.⁹⁴ Vybavení oltáře je velmi bohaté. Uprostřed leží pentakl, disk z kovu s vyrytým či namalovaným pentagramem. Za ním stojí svíce

⁹³ RAVENWOLF, Silver. *Mladé čarodějnice: wicca pro novou generaci*. Hodkovičky [Praha]: Pragma, c2008. ISBN 978-80-7349-097-3.

⁹⁴ RAVENWOLF, Silver. *Mladé čarodějnice: wicca pro novou generaci*. Hodkovičky [Praha]: Pragma, c2008. ISBN 978-80-7349-097-3.

Severu, která má po každé straně další svíci, tzv. oltářní svíce. Dalším inventářem je pohár s červeným vínem, či medovinou, hůlka, miska s vodou, miska se solí, dále nůž s bílou rukojetí používaný k práci potřebné během rituálu, athame, nůž s černou rukojetí používaný pouze k rituálním úkonům, nikdy ne k řezání nebo krájení, kadidelnice a meč, který většinou leží na zemi u oltáře. Pro oslavu po rituálu bývá u oltáře i talíř s koláči nebo sušenkami.⁹⁵

Je důležité, aby byl každý jedinec, který vstupuje do kruhu připraven. Být připraven znamená, že předtím, než vstoupí do kruhu, očistí svojí mysl, tělo i ducha od vší negativity. Během rituálů, ceremonií a obřadů, je důležité složit slib tajemství. Tento slib nespočívá v tom, že nesmíte nikomu nic říct, ale jde o oddanost a existenci ducha. Období rituálu se stanoví podle účelu rituálu. Pokud provádíme činnost, která nám má něco přinést, provádíme rituál od Novu do úplňku. Pokud pracujeme na projektech, které nás mají něčeho zbavit, provádíme rituál opačně, tedy od úplňku do Novu.⁹⁶

Vytvoření magického kruhu, je mentálním uměním čarodějnic a je zcela nezbytné pro všechny čarodějnické účely. Jednou z největších wiccanských ceremonií pro novou čarodějnici je zasvěcení. Vytvořit magický kruh je velmi jednoduché. Zprvu musí dojít ke shromáždění covenu. Některé čarodějky se zasvěcují samy, ale obvyklejší je skupinový rituál. Celé zasvěcení probíhá v naprosté důvěře.

Úvodní rituál začíná vzýváním božstev a měsíce. Vpravením se velekněze a velekněžky do jejich rolí Rohatého boha a Měsíční bohyně. Po vytvoření magického kruhu následuje vyvolání všech světových stran. Další dění závisí na tom, k jaké příležitosti se coven sešel. Čarodějnice musí umět využívat psychické síly. Jednou ze základních technik je vyvolání kuželu síly. Tento kužel síly je jakási bublina, nebo kopule, která umožňuje, abychom udrželi sílu uvnitř kruhu, dokud jí nepoužijeme. Ve snaze vytvořit dostatek energie používáme hodně prostředků, včetně tance, zpěvu a meditací. Tato skupina lidí tančí ve směru hodinových ručiček, až do doby, dokud neuvěří, že vytvořili dostatek energie, kterou můžou poslat do vesmíru.

⁹⁵ GARDNER, Gerald Brousseau. *Witchcraft today*. [Fiftieth anniversary ed.]. New York, N.Y.: Citadel Press, 2004. ISBN 0806525932.

⁹⁶ TIERNAN, Cate. *Wicca*. 1. vyd. V Praze: Cooboo, 2013. ISBN 978-80-7447-407-1.

Pokud je účelem shromáždění skupiny, aby někoho vypověděla, tančí skupina proti směru hodinových ručiček.⁹⁷

Mnoho lidí si neuvědomuje, že všichni, ať už to jsou účastníci rockového koncertu, nebo účastníci tanečního plesu, či sportovci, tak všichni se touto aktivitou podílíme na vytváření energie, která je rozptýlena a to nemusí být ani určena k nějakému cíli. Sílu čerpáme od přírodních živlů, předků, andělů, a od dalších jiných zdrojů. Nejdůležitější je však vlastní síla – síla mysli.⁹⁸

Po skončení veškeré rituální činnosti a vykonání magické práce, je kruh zrušen poděkováním všem entitám a božstvům, které byly k rituálu povolány a zhasnutím svíci světových stran. Po tomto všem je zvykem, aby se společnost ještě zdržela na malou veselou oslavu, kde se tanec stává součástí. Většinou se tančí skupinové tance v kruhu, nebo tance řadové. Účastníci se vzájemně proplétají a do rytmu improvizují – tento tanec nemá žádné předpisy a je brán jako forma zábavy.

Obrázek 12 - Wiccanský rituál vzývání světových stran

⁹⁷ DUGAN, Ellen. *Magie na každý den: praktická kouzla a zaříkávadla*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. Iniciace. ISBN 978-80-247-3354-8.

⁹⁸ CUNNINGHAM, Scott. *Knihy stínů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. Iniciace. ISBN 978-80-247-3369-2.

4.1.4 Oslavy v průběhu wiccanského roku

Hnutí Wicca má rok rozdělený na 8 částí. Každá část začíná jedním z čarodějnických sabatů. Tyto svátky jsou dobrou příležitostí pro radostné oslavy. V dávných pohanských dobách existovaly pouze dva svátky ohně – Beltaine a Samhain. Tyto svátky ohně souvisely s obřady sázení, sklizně a lovu. Později v průběhu evropských dějin pak přibýly další dva svátky – Imbolc a Lammas (slavnost žní) a tak vznikly 4 větší sabaty. Germanští pohané později přidali svátky rovnodennosti a slunovratu a tak vzniklo 8 hlavních svátků.

Samhain

(31. říjen – 11. listopad)

Tento svátek se označuje jako „Nový rok čarodějnice“ Podle legendy se otvírají kouzelné kopce a s nimi i nové možnosti. V tomto období se prolíná svět živých a svět mrtvých. V podvečer tohoto svátku wiccané vzpomínají na ty, které milovali. Jelikož jako čarodějnice věří v reinkarnaci, věří, že je milovaní neopustili a jejich duše je stále přítomna. Samhain se považuje za poslední slavnost žní a za největší svátek kola roku. Rituální bubnování, nebo regresní meditace tak můžou používat pro získání pozitivní energie. Čarodějnice zakopávají jablka do země, aby si zajistily hojnost po následující zimní měsíce.⁹⁹

Obrázek 13 - Oslava svátku Samhain

⁹⁹ GARDNER, Gerald Brouseau. *Witchcraft today*. [Fiftieth anniversary ed.]. New York, N.Y.: Citadel Press, 2004. ISBN 0806525932.

Imbolgc

(2. únor – označován jako Hromnice)

Při tomto svátku wiccané uctívají zrození a růst země. Imbolgc je prvním dnem wiccanského jara. Oslavují se keltští bohové a bohyně. Slovo „hromnice“ označuje mnoho svíček zapálených přes noc. Tyto svíčky symbolizují probuzení země. Tento svátek se někdy nazývá „svátkem světla“. ¹⁰⁰ Čarodějnice upřednostňují magii se svíčkami. Pokládají na oltář misku rozpuštěného sněhu a věří, že tím urychlí příchod jara.¹⁰¹

Beltane

(30. duben nebo 1. květen)

Tento svátek je na opačné straně kruhu, než Samhain. Jestliže je Samhain oslavou smrti, Beltane je oslavou znovuzrození a považuje se za druhý největší svátek ze všech osmi ceremonií. Je to svátek ohňů a požehnání. Čarodějnice uctívají kmen z vánočního stromku a používají jej jako májku.¹⁰² Na vrchol májky upevní bílé a červené stuhy, které vlají v jarním větříku. Tanečníci je pak za doprovodu živé hudby, řehtaček, nebo bubnů omotávají kolem májky. Červené stuhy se omotávají ve směru hodinových ručiček a bílé naopak. Čarodějnice věří, že tato oslava přináší do života bezpečnost, štědrost a prosperitu. V oslavách Beltaine hraje hlavní roli romantika, láska, smích, písně a tanec.

Obrázek 14 - Oslavy při příležitosti svátku Beltane

¹⁰⁰ DUGAN, Ellen. *Magie na každý den: praktická kouzla a zaříkávadla*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. Iniacie. ISBN 978-80-247-3354-8.

¹⁰¹ GARDNER, Gerald Brosseau. *Witchcraft today*. [Fiftieth anniversary ed.]. New York, N.Y.: Citadel Press, 2004. ISBN 0806525932.

¹⁰² TIERNAN, Cate. *Wicca*. 1. vyd. V Praze: CooBoo, 2013. ISBN 978-80-7447-407-1.

Lammas

(1. srpen)

Primární sabat k uctívání keltského boha slunce Luga. Při této oslavě se děkuje za hojnost na zemi. Označuje se za svatební obřad, nebo první svátek žní. Je to první ze třech sabatů sklizně, třetí největší svátek. Součástí oslav jsou pikniky, hry a povídání. Čarodějnice provádí rituál pečení chleba.¹⁰³ Lammas představuje wiccanské díkůvzdání. Tento svátek se stal inspirací pro americké díkůvzdání. Oslava navazuje na evropskou tradici dožínek.

K oslavám wiccanského kruhu patří i oslavy životních změn. Všechny tyto významné okamžiky v životě jedince, nebo rodiny, mají důležitou roli v této wiccanské komunitě. Ať už to jsou oslavy narození, úmrtí, nebo sňatků. Nejznámější obřad, je obřad Spojení rukou. Tento ceremoniál není k uzavření sňatku, ale pouze k vytvoření pouta uznávaného wiccany. Jestliže se pár rozhodne pouto zrušit, může být pouto zrušeno wiccanskou ceremonií Rozdělení rukou. Barevná páska, která dává pár dohromady je spletena ze tří vláken. Tyto tři vlákna symbolizují nevěstu, ženicha a jejich vztah. Děti, které se čarodějnicím a čarodějům narodí, jsou představovány v obřadu nazvaném Žehnání dětí. Součástí těchto oslav je zasazení stromu a tanec kolem něj.¹⁰⁴

Obrázek 15 - Tanec při příležitosti pohřbů

¹⁰³ *Čarodějky a čarodějnictví*. Překlad Jitka Matějů. Bratislava: Gemini, 1993. Edice záhad. ISBN 80-7161-043-7.

¹⁰⁴ GARDNER, Gerald Brosseau. *Witchcraft today*. [Fiftieth anniversary ed.]. New York, N.Y.: Citadel Press, 2004. ISBN 0806525932.

Obrázek 16 - Wiccanské oslavy ohňů

Obrázek 17 - Oslavy Svatojánské noci

4.1.5 Rozhovor s členem wiccanského covenu a vlastní zkušenost

Rozhovor vznikl na základě pozvání na oslavu svátku Samhain, který se odehrával v horské osadě Bílá - Konečná v Zadních horách v Moravskoslezských Beskydech. Panovala zde skvělá nálada a hned od slunečného podzimního rána se členové covenu připravovali na oslavy. Během poledne všichni relaxovali a užívali si teplého podzimu. Tehdy jsem využila situace a poprosila jednoho ze členů o rozhovor. Všichni byli moc milí a ani Wendy, jak budu nazývat svou respondentku, nebyla jiná. Na první pohled můžou tito lidé působit zvláště. Jejich oblečení se liší, mají rádi volný odděv, každý působí odlišně. Uctívají přírodu a podle toho se také odvíjí celý jejich život.

Celý rozhovor probíhal velmi příjemně. Wendy mi odpovídala na všechny otázky a snažila se mi vše důkladně vysvětlit. Mluvila tak přirozeně a její energie byla hodně pozitivní. Úplně mě ohromilo, jak na mě působila. Všichni, se kterými jsem se potkala. Ikdyž se mnohdy tito lidé zdají tajemní, někteří i svým vzhledem, nebo právě oděvem, jsou opravdu mírumilovní k ostatním. Nyní se můžu s tímto rozhovorem podělit a pokusit se tak objasnit některé dosud nezodpovězené otázky.

Jak bys vysvětlila ideu nebo filozofii kultu Wicca?

„Čarodějnictví Wicca je založeno na principech přírody, energií, lásce, svobodě a souladu mezi lidmi a ostatními. Praktikujeme individualismus, svobodu myšlení a jsme ve spojení jak s harmonií rostlin, zvířat a lidí, tak s okolním světem. Většina wiccanů uznává existenci prvotní síly, jež je podstatou nás všech a našeho světa. Tuto sílu nemůžeme uchopit, poznat ani pojmenovat. Pokusíme-li se jí vysvětlit, nebo pojmenovat, už jsme ztratili smysl toho, co jsme vlastně chtěli sdělit. Jestliže chceme tuto sílu najít, musíme najít sami sebe a zjistit kdo vlastně jsme. Jen tak sebrat kamínek, sevřít ho v dlani a cítit energii, která v něm pulsuje. Obejmout strom, vnímat a vychutnávat si život. Obyčejným denním rituálem je vnímat východ a západ slunce, vidět měsíc, který nám svítí na cestu. Poslouchat šumění stromů, zpěvy ptáků a procházet se bosí po pěšině. Pečovat o své tělo a zdravě se o něj starat. Vnímat zemi a radovat se z toho, že jsme tady. Tohle všechno je základ filozofie, kterou wiccané uctívají a už jen tyhle maličkosti bereme jako denní rituály. Již po krátkém čase můžeme zjistit jak přirozené a jednoduché

může být rozmlouvání se silou, kterou nevidíme a nemůžeme ani pojmenovat, ale přesto jsme od této síly nebyli nikdy odděleni."

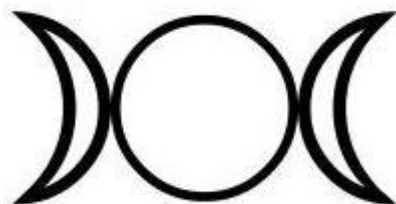
Obrázek 18 - Uctívání a vnímání přírody

Má wiccánská víra nějaká pravidla, nebo principy?

„V roce 1974 přijal Koncil amerických čarodějnic dokument nazývaný „Principy wiccánské víry“. Účelem tohoto dokumentu bylo informovat, vzdělávat a stanovit system víry Wicca, nicméně během několika let se pravidla různě měnila a každý coven si je přizpůsobil. Hlavní principy, kterými se wiccané řídí však zůstaly až do dnes.“

„Praktikujeme rituály a držíme se pravidla, že pokud nikomu a ničemu neubližujeme, můžeme se naladit na přirozený rytmus životních sil udávaný fázemi měsíce, změnou ročních dob a světovými stranami. Hlavní víra je v Rohatého boha a Matku bohyni. Vzýváme i jiná božstva podle toho, jaký ritual provádíme. Máme zodpovědnost za naše okolí a životní prostředí. Neubližujeme hmyzu, lidem ani zvířatům. Chceme, aby všichni žili v souladu s přírodou a ostatními navzájem, aby se učili a vyvíjeli na své duševní cestě. Neexistuje žádný správný návod, jak praktikovat toto řemeslo. Víra je taková, jakou si jí uděláme.“

Máme učitele a vůdce, kterých si vážíme a které uctíváme – každá skupina (coven) si určuje pravidla sama. Nepovyšujeme se nad ostatními lidmi, protože víme, že každý nás může ovlivnit ať už v dobrém nebo ve zlém. Oceňujeme sexualitu jako rozkoš, jako symbol začátku života. Nejsme zaujatí proti jiným organizacím nebo náboženstvím, leda, že by tyto instituce činily nárok být jedinou opravdovou a správnou cestou – a jejím cílem by bylo omezit svobodu druhých a jejich rozvoj. Neuctíváme ďábla a nevěříme v křesťanského Satana. Dát zlu jméno znamená dát mu moc. Nemáme o zlo zájem a nevěříme ani, že pomoci zla se dá získat moc. Neublížujeme, neděsíme ani nezabíjíme."

Obrázek 19 - Symbol Wiccy - Rohatý bůh a Matka země

Jak vnímáš jako wiccanka tanec, jaké formy tance se ve vašich rituálech objevují?

„Tanec vnímáme jako neoddělitelnou složku. Tanec, hudba a zpěv slouží nejen k rituálům, ale bývá praktikován i jako pouhý zdroj vytvářející příjemnou náladu.“

V tradičním novopohanském náboženství existují tři základní formy rituálního tance: tanev v kruhu - neboli kolový, skočný tanec, kdy se upřednostňují výskoky a podupy a poslední je tanec v zástupu, nebo v průvodu.

Kruhový tanec začíná vždy v kruhu. Setkáme se s ním asi nejčastěji, neboť tvar kruhu je konkrétní formou vyjádření magického cítění. Členové covenu držící se za ruce stojí okolo nějakého předmětu, nebo oltáře čelem do kruhu. Pomoci tance vytvářejí velkou sílu a soustředí se na účel rituálu. Jakmile má energie určitou sílu

vůdce covenu (Kněz, nebo Kněžka) dá pokyn a coven ustoupí v tanci a síla se nasměřuje ke středu kruhu – čili k danému předmětu.

Pokud chtějí wiccané zapudit nějaké zlo, tančí kruhový tanec proti chodu hodinových ručiček, stejně tak jak to praktikovaly kmeny už v dávných dobách.

Po kolovém tanci většinou následuje tanec v zástupu. Vůdce se postaví do čela a členové se zařadí za něj. Někdy dochází i k napodobování zvířat – tento rituál je většinou doprovázen podupy a rytmickým doprovodem bubnu. Na konci obřadu se vrací opět tvar kruhu a podává se hostina – maso a víno. Tanec v zástupu také přispíval k pozdějšímu tichému pobytu v lese, kde se museli nováčci covenu naučit pravému opaku.

Skočný tanec patří mezi tance kolové. Členové covenu se při tomto tanci drží za ruce a přeskakují různé magické předměty (dle účelu rituálu) – při zajištění úrody se skáče přes koše plné zeleniny, obilí, nebo ovoce. Skočnými tanci s chřestidly naplněnými zrny z obilí se oslavuje podzimní rovnodennost.

Můžeme například vidět i sabat, kdy se tančí s košťaty, aby se zajistila úroda na poli. Stejně tak se přeskakují i ohně, aby nás očistily od všeho zlého, nebo posvátné kameny dodávající sílu.

Mezi oblíbené tance, které wiccané praktikují, bych zařadila tanec Lufu, který se většinou tančí při příležitosti oslav sabatu, ale také na začátku setkání s dalšími členy covenu. Tento tanec je veden ve velkém kruhu – účelem je dosáhnout spirály. Členové covenu jsou vedeni ke středu spirály a poté od středu k okrajům spirály.

Během tohoto tance se můžeme seznámit s ostatními členy, pozdravit je a vzájemně se objímat. Další tance můžeme vidět při různých oslavách, nebo příležitostech.

Vraťme se k oslavám svátku Beltane. Oltář je ozdoben většinou květinami a zelenými svícemi. V severní části kruhu je připraven materiál pro oheň. Ve východní čtvrtině kruhu by měla být májka. Každý coven má svoje vlastní vstupní rituály.

Rituál vede Kněz a Kněžka. Většinou začíná tancem v kruhu a postupně pokračuje průvodem k májce. U vrcholu májky jsou navázané stuhy podle počtu členů. Členové covenu si vezmou stuhu a tancují s ní okolo májky, stuhy vzájemně proplétají. Vzhledem k přírodě bývá májka zasazená i s kořeny do většího květináče.

Tanec trvá tak dlouho, dokud nejsou všechny stuhy kolem májky spleteny. Celá tato ceremonie symbolizuje spojení muže a ženy a vzájemné propojení všech účastníků."

Obrázek 20 - Wicca dnes

Na vlastní kůži jsem si vyzkoušela jak takový wiccánský rituál probíhá. Členové covenu zrovna zasvěcovali nováčka a díky dlouhé spolupráci a absolvování několika seminářů, jsem se i já mohla zúčastnit půlnočního obřadu.

Seskupení členů probíhalo na vrcholu rozsáhlého kopce, v Zadních horách v Moravskoslezských Beskydech, který se rozléhal okolo lesa. Všichni účastníci sabatu neboli zasvěcovacího rituálu člena wiccanského hnutí, byli oděni do dlouhých černých kápí. Na první pohled to působilo děsivě a místy jsem měla pocit, jako bych se ocitla ve filmu Harry Potter. Ano, opravdu se to stává i dnes, že se za svitu měsíce objeví skupina lidí vyvolávající jisté síly, za účelem zpětné vazby.

Rituál začal v kruhu. Členové se drželi za ruce a pomocí modlitby – kterou říkali, přivolávali světové strany a vytvářeli tak magický kruh naplněný energií. Když o tom člověk jenom slyší, nevěří, že to může být až tak opravdové, jaké to bylo, když jsem to zažila na vlastní kůži. Uprostřed kruhu byl oltář na kterém byly vysvěcené předměty – miska, kus pergamenu, nůž, číše a svíčky. Celý rituál vedla

Kněžka, která stála hned vedle oltáře. Jakmile byly přivolány světové strany účastníci se začali pohybovat ve směru hodinových ručiček a stále se drželi za ruce. Energie sílila a světlo svíček s ní. Stála jsem hned kousek od místa, kde rituál probíhal a cítila jsem se nepopsatelně. Působila na mě obrovská energie a sotva jsem se mohla hnout, natož mluvit. Členové covenu zrychlovali a pomocí dupů si udávali tempo. Po dosažení potřebné energie začali zpomalovat, až se postupně zastavili. Než byl nový člen pozván do středu kruhu byl nejprve svlečen do spodního prádla a očištěn svěcenou vodou, teprve poté směl překročit hranici kruhu a postavit se k oltáři. Zde jsem si uvědomila jeden z přechodových rituálů podle Gennepovy teorie. I v dnešní společnosti se nedělají výjimky a stále tyto přechodové rituály přežívají. Jakmile nováček překročil hranici, pronesl přísahu covenu a pokleknul k oltáři. Ostatní členové kolem něj začali tančit a pomocí výkřiku „posílali“ energii vytvořenou v kruhu přímo ke středu, kde stála Kněžka a nový člen covenu. Když jsem se zaměřila přímo na tanec, znázorňoval dva kroky vpřed, předklon s pažemi a pohybem vycházejícím ze zad, jakoby na něj tu energií posílali a dva kroky zpět se záklonem k nebi. Tento tanec trval asi 5 minut. Členové se různě střídali v kruhu a nekoukali nikde jinde než na nového člena, zem, nebo nebe. V pozdější diskuzi jsem zjistila, že jde o spojení s živly a novým jedincem.

Po uplynulém tanci nastalo ticho a tančící členové sabatu se postupně zkáceli vyčerpáním k zemi. Kněžka přistoupila k novému členu covenu a požádala jej, aby se řiznul do dlaně a jeho krev stékala do poháru, kde bylo několik kapek vody z nedaleké řeky. Do poháru přihodila kus zeminy, kterou nabrala na nůž z místa, kde člen klečel a vše důkladně promíchala. Šlo o spojení všech živlů – vody, vzduchu, země a nového jedince. Už chyběl jenom oheň. Na kus pergamenu zasvěcený napsal své jméno, vložil do poháru a zapálil. Ostatní členové začali opět s modlitbou odvolání všech světových stran a pohybu proti směru hodinových ručiček. Postupně zrychlovali, a snažili se o „vypuštění“ veškeré nashromážděné energie. Za hořícího poháru energie ustupovala, svíčky dohořivaly a nový člen stál v kápi u oltáře, vedle kněžky. Jakmile svíčky dohořely a pergamen byl spálen, rituál byl dokončen. Nový člen se ve směru hodinových ručiček postupně objímal s ostatními a děkoval členům svého covenu.

Po obřadu se všichni přemístili k jejich budově, kde se pravidelně scházejí a následovala hostina. Nebyla to žádná zvěřina, ani číše s vínem, jak si mnozí představují, jako ve středověku. Každý přinesl co má rád. Pilo se pivo, víno i tvrdý alkohol. Na ohni se opékaly buřty i brambory. Hrál se na djembe, kytary a všude panovala skvělá nálada.

Z rozhovoru i mé vlastní zkušenosti vyplývá, že i zde je tanec neoddělitelnou složkou podporující rituály a ceremoniály. Stává se součástí všech oslav i smutných okamžiků a pomáhá lidem najít způsob, jak se vyjádřit a vzájemně na sebe působit.

Obrázek 21 - Wiccanský rituál zasvěcení

4.2 Tanec 5 rytmů

Dalším tancem, který obsahuje prvky rituálu a připisuje se mu hlavně léčebný proces, je Tanec 5 rytmů. V dnešní době se s tímto „fenomémem“ můžeme setkat na workshopech nebo pořádaných seminářích zaměřujících se hlavně na metodu léčení vlastním vnímáním našeho těla. Tanec měl odjakživa léčebný potenciál, právě proto se řadil mezi tyto rituály. Napojením se na vlastní duši za podpory rytmů lidé vnímají jisté změny ve vlastním těle i nitru. Tento tanec můžeme řadit i k jistým metodám taneční terapie a psychologie, z které vychází také známá autorka Louise

L. Hay. – která svou filozofii o životě ovlivnila a inspirovala spoustu lidí.¹⁰⁵ V České republice je akreditovanou lektorkou Tance 5 rytmů Raduca Vojáčková.

4.2.1 Vznik a cíl tance 5 rytmů

Akreditovanou pohybovou meditační a léčebnou formou je Tanec 5 rytmů založen Gabriellou Rothovou z USA, která je mezinárodně uznávaná umělkyně a léčitelka. Zsvětla svůj život pomoci lidem získat sílu skrze tvořivý proces – tanec.

Gabriella tvrdí, že „uvnitř každého z nás je 5 základních rytmů - plynutí, staccato, chaos, lyrika a klid.“¹⁰⁶ Nejpřirozenější cestou spojení mezi rytmy a tělem je tanec. Skrze něj se můžeme napojit na vyššího ducha a vnímat tak vnitřní pocity, které díky tomuto procesu uvolníme do vesmíru a zbavíme se uvěznění.¹⁰⁷

Tanec 5 rytmů otevírá prostor k setkávání, zkoumání, objevování a proměnám jež léčí. Člověk zde nalézá svobodu pohybu i mysli. Účelem Tance 5 rytmů je probudit člověka k životu. Tancovat a zažít tento tanec mohou všichni bez ohledu na dosavadní taneční zkušenosti, svůj věk, pohlaví, tělesné dispozice i indispozice. Nezáleží ani na náboženském vyznání.

Základem Tance 5 rytmů je svoboda a jeho pohyb. Lekce je vždy strukturovaná a vedená, aby dala příležitost k rozvoji a osvojení si pohybových principů jednotlivých rytmů, které rozvíjí její vědomí těla.

Zakladatelka tohoto tanečního stylu uvádí, že „kdo má tělo, je tanečník.“¹⁰⁸ Celá myšlenka a idea Tance 5 rytmů je založena na pěti posvátných silách: síly bytí, síly lásky, síly poznání, síly vidět a síly uzdravení.¹⁰⁹

Tancuje se na hudbu různých rytmů, která začíná gradovat od pomalého k intenzivnějšímu pohybu a zpět do klidu. Během této vlny se setkáváme s 5ti rytmy: plynutím, staccatem, chaosem, lyrikou a klidem, které na sebe plynule navazují. Při

¹⁰⁵ HAY, Louise L. *Miluj svůj život*. 2. československé vyd. Překlad Eva Klimentová, Lucie Vidmar. Praha: Radost, 1992. Post (Radost). ISBN 80-85189-12-7.

¹⁰⁶ ROTH, Gabrielle a John LOUDON. *Mapy extáze: Učení městské šamanky*. 1. čes. vyd. Praha: Radost, 1993. Radost žít. ISBN 80-85189-18-6.

¹⁰⁷ Tanec 5ti rytmů - přirozenost těla a duše. *Tanecradosti.cz* [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.tanecradosti.cz/>

¹⁰⁸ ROTH, Gabrielle a John LOUDON. *Mapy extáze: Učení městské šamanky*. 1. čes. vyd. Praha: Radost, 1993. Radost žít. ISBN 80-85189-18-6.

¹⁰⁹ ROTH, Gabrielle a John LOUDON. *Mapy extáze: Učení městské šamanky*. 1. čes. vyd. Praha: Radost, 1993. Radost žít. ISBN 80-85189-18-6.

této taneční lekci, nebo terapii si může člověk uvědomit, jak je snadné přeměnit vlastní energii v sílu. Přijde-li klient unavený, smutný nebo podrážděný ihned vnímá, jak se jeho nálada během tanečního procesu a změn rytmů mění. Tanec uvolňuje, přináší úsměvy nebo slzy. Podporuje duševní stránku a rozpoložení jednotlivce. Naslouchá tělu, duši i síle ducha. Přináší nezapomenutelný stav a prožitek.¹¹⁰ Pomocí extáze tak člověk může objevit své nové já, proměnit svůj život v umění a umění v léčení.¹¹¹

V tanci 5 rytmů se neučí žádné ustálené vazby, nebo techniky. Každý člověk se projevuje přirozeně a reaguje na změny. Rozvíjí svého ducha a nechává jej vyplynout napovrch. Lekce nejsou nijak věkově omezeny, tudíž jej můžou navštěvovat jak dospělí, tak i děti. Zrovna pro ně je tento tanec jedinečnou příležitostí jak lépe poznat své tělo a emoce. Učí se lépe projevovat a spolupracovat s druhými. V případě že děti prožívají nějaké trauma, nebo nesou si něco z minulostí je právě Tanec 5 rytmů tou ideální volbou.¹¹²

Základním prvkem tohoto léčivého tance je následování nepatrného vlnění v těle a vnímání minimálního pohybu vycházejícího z nitra každého člověka. Tyto vibrace vycházejí z naší duchovní esence, která zahřívá naše tělo a dává mu prostor k sebepojetí. Neprovádí se žádné taneční pohyby, ale nechává se tělo plynout a napojit se na rytmus a energii okolo nás.

Napojení se na vnitřní tělo vede účastníky k sobě, k druhým, k vlastní duši a k vlastnímu léčení. Díky této meditační technice se tak snadno můžou ocitnout mimo své vědomí a jednodušeji analyzovat pohybové vzorce a vnímat emoční stránku osobnosti po všech stezkách uvědomění - dovnitř - ven, hranice/extáze, psychika, emoce, cit, intelekt.

Tanec 5 rytmů také pomáhá k sebepoznání a uvědomění si aspektu ženy a muže, zrození a smrti, nebo dítěte. Pomocí vnitřní energie se člověk vydává po zpětných stopách zpět ke kořenům a k sobě samým. Tyto stopy slouží k uzdravujícímu pohybu. Vytváří velkou sílu, která tančí v každém z nás, pomocí ní nechává člověku volnou ruku v poli tvořivosti. Chování vlastního těla tak reguluje

¹¹⁰ Tvořit tanec - tvořit život. *Raduca.cz* [online]. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.raduca.cz/cs/akce/tvorit-tanec-tvorit-zivot/>

¹¹¹ ROTH, Gabrielle a John LOUDON. *Mapy extáze: Učení městské šamanky*. 1. čes. vyd. Praha: Radost, 1993. Radost žít. ISBN 80-85189-18-6.

¹¹² Tanec 5ti rytmů - přirozenost těla a duše. *Tanecradosti.cz* [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.tanecradosti.cz/>

pouze naše vědomí a napojení na vlastní příběh. Tzv. surfování ve vlastních vlnách vědomě udává impulsy k nepředvídatelným tanečním kracím, protažení a duchovního rozvoje.

4.2.2 Druhy rytmů

Rytmus plynutí slouží jako hlavní zdroj k propojení s vnitřním světem. Pomocí plynutí se snažíme nepotlačovat své instinkty a boj mezi tím kdo jsme a kým bychom chtěli být. „V rytmu plynutí stojíme pevně nohama na zemi i přes zlomená srdce a nedodržené sliby.“¹¹³

Staccato udává rytmus našeho srdce. Dává nám příležitost ukázat, jací jsme a co všechno milujeme. „Rytmus staccato probouzí učitele a ochránce našich vlastních hranic. Je to rytmus výrazu, forem, dosahování vnitřních záměrů v otevřeném světě.“¹¹⁴

Chaos napomáhá ke vstupu k vesmírné mysli. Udává rytmus podporující trans a přechod k extázi. Osvobozuje nás od iluzí a forem na kterých lpíme. „Rytmus chaosu nás provází od „já nemohu“ k „já budu“.“¹¹⁵

Lyrično navazuje na hluboký prožitek naší duše. Objevuje se potřeba milovat a být milován.

Klid je rytmus zklidnění a uvědomění si energie v nás a okolo. Prožíváme vlatní rytmus, relax a harmonii. Místo, kde si uvědomíme změny v našem životě.

¹¹³ Tanec v rytmech života: Tanec a tančení. *Esoterika.cz: Magazín alternativních směrů* [online]. [cit. 2016-04-11].

Dostupné z: <http://www.esoterika.cz/slaveni-tela-duse/tanec-v-rytmech-zivota>

¹¹⁴ Tanec a tančení. *Osud.cz* [online]. [cit. 2016-03-5]

Dostupné z: <http://www.osud.cz/tanec-tancení>

¹¹⁵ Tanec a tančení. *Osud.cz* [online]. [cit. 2016-03-05].

Dostupné z: <http://www.osud.cz/tanec-tancení>

„Každá forma prožitkového tance je technikou, která tvoří spojení mezi meditací, uměním, terapií, šamanským léčením, čarodějným rituálem a duchovním impulsem. Prožitkový tanec má kořeny v původních tradicích ve smyslu ožívání a spojení s vlastní energií v tanci. Je to rituál tělesného, duševního i duchovního prožitku sebe sama. Je to taneční rituál oslavy života.“¹¹⁶

Obrázek 22 - Tanec 5 rytů

¹¹⁶ Tanec 5 rytů. *Babinet.cz: Vše pro ženy a dívky* [online]. [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.babinet.cz/clanek-5557-tanec-5-rytmu.html>

5. Závěr

Cílem bakalářské práce bylo ukázat, co se za pojmem tanec a rituál skrývá, seznámit čtenáře s tímto tématem a otevřít tak nové obzory. Práce tento pojem zpracovává a vymezuje do mnoha kategorií od dob pravěkých až po současnost. Obsahuje nejznámější příležitosti k tanci a propojuje tak tuto složku s rituály, které se stávají součástí života. Ve své bakalářské práci jsem zmapovala nejzajímavější rituály a kmeny, ve kterých se tanec stává součástí. Spolu s ostatními faktory utváří rituální celek a podporuje magickou funkci ve společnosti. U každého jednotlivého kmene se průběh rituálu liší, ale podstata zůstává.

Historie vzniku kultu Wicca mě zavedla, až k pojmu čarodějnictví s kterým úzce souvisí i hony na čarodějnice ve středověku. Tato realita ovlivnila dění po celém světě. Díky nasbíranému materiálu jsem se dozvěděla informace nejen ohledně průběhu těchto perzekucí, ale zároveň mě tato skutečnost dovedla i k osobě jakou byl Gerald Brousseau Gardner, díky které měli lidé opět možnost provádět své řemeslo, bez dalších následků.

Za pomoci odborného materiálu a hlavně vlastní zkušenosti jsem nastínila základní učení a taneční projevy v kultu Wicca. Zjistila jsem, že i v tomto životním stylu, jakým Wicca je, tanec patří mezi důležité hodnoty a díky němu vznikají nové taneční i rituální formy. Tyto formy se stávají každodenní činností wiccanu a dají se jednoznačně charakterizovat a zařadit do kategorií rituálů. Díky účasti na jednom z obřadů mohu potvrdit, že stále přežívají a díky novým zkušenostem se tyto formy pořád rozvíjejí.

Svým pozorováním jsem přispěla důležitými informacemi, které se týkaly výskytu tance v rituálu, jenž se rozvíjí až k taneční terapii, a psychologie aplikovatelné v dnešní době. Tanec 5 rytmů slouží jako další prostředek k sebepoznání, a zároveň se v něm díky dalším faktorům objevují projevy rituálu a tance obřadního. Člověk se stává sám součástí dění, ale zároveň může být i pozorovatel. Je tedy důležité podotknout, že používáním a uvědoměním si pohybu, pozitivního myšlení a principu života současně, se člověk může jednoduše napojit na tuto prastarou víru.

Díky tomuto poznání, bych se v budoucnu chtěla soustředit na další projevy tance v odlišných kultech, nebo seskupeních a objevit tak nový vývoj rituálů v dnešní době. Jelikož toto téma zahrnuje i léčení, ráda bych své vědomosti obohatila i o jiné formy taneční terapie a zúčastnila se zajímavých seminářů, které mi jistě poskytnou další informace a stanou se tak plnohodnotnými zdroji.

6. Seznam použité literatury

- BAHNÍK, Václav. *Slovník antické kultury*. Praha: Svoboda, 1974.
- BALAŠ, Radoslav. *Tance 20. století*. Vyd. 1. Olomouc: Hanex, 2003. ISBN 80-85783-40-1. s. 3.
- BONUŠ, František. *Mezi dvěma slunovraty: kapitoly o našich zvycích, obřadech a výročních slavnostech lidových*. 1. vyd. Gottwaldov: Krajské nakladatelství, 1959. s. 19.
- CUNNINGHAM, Scott. *Knihy stínů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. Iniciace. ISBN 978-80-247-3369-2.
- CAVENDISH, Richard. *Dějiny magie*. V Praze: XYZ, 2008. ISBN 978-80-7388-072-9
- *Čarodějky a čarodějnictví*. Překlad Jitka Matějů. Bratislava: Gemini, 1993. Edice záhad. ISBN 80-7161-043-7.
- CHRASTIL, Josef. *Smím prosit?: základy společenských tanců*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1958. s. 9.
- DACÍK, Tomáš. *Z dějin inkvizice*. Brno: CERM, 1997. Tematická jednotka pro střední školy (CERM). ISBN 80-7204-042-1.
- DE ROSA, Peter. *Temné papežství*. Vyd. 1. Praha: ETC Publishing, 1997. Galerie - osobnosti, jak je neznáme. ISBN 80-86006-04-2.
- DINZELBACHER, Peter. *Světičky, nebo čarodějky?: osudy "jiných" žen ve středověku a novověku*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2003. Kulturní historie. ISBN 80-7021-650-6.
- DOSEDLOVÁ, Jaroslava. *Terapie tancem: role tance v dějinách lidstva a v současné psychoterapii*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3711-9.

- DUGAN, Ellen. *Magie na každý den: praktická kouzla a zaříkávadla*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. Iniciace. ISBN 978-80-247-3354-8.

- EASON, Cassandra. *Velká kniha tradiční magie*. Vyd. 1. Praha: I. Železný, 2000. Vědma. ISBN 80-240-0783-5.

- EASON, Cassandra. *Velká kniha tradiční magie*. Vyd. 1. Praha: I. Železný, 2000. Vědma. ISBN 80-240-0783-5.

- EBELOVÁ, Kateřina. *Maska v proměnách času a kultur*. Praha: Grada, c2012. ISBN 978-80-247-2470-6.

- FRAZER, James George. *Zlatá ratolest*. Vyd. v Československém spisovateli 1. Překlad Erich Herold, Věra Heroldová-Šťovíčková. V Praze: Československý spisovatel, 2012. s. 478. ISBN 978-80-7459-088-7.

- FRAZER, James George. *Zlatá ratolest: Druhá žeň*. Vyd. 1. Překlad Josef Kandert, Věra Heroldová-Šťovíčková. Praha: Garamond, 2000. ISBN 80-86379-21-3.

- GARDNER, Gerald Brosseau. *Witchcraft today*. [Fiftieth anniversary ed.]. New York, N.Y.: Citadel Press, 2004. ISBN 0806525932.

- GINZBURG, Carlo. *Noční příběh: sabat čarodějnic*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2003. Každodenní život. ISBN 80-7203-514-2.

- HAY, Louise L. *Miluj svůj život*. 2. československé vyd. Překlad Eva Klimentová, Lucie Vidmar. Praha: Radost, 1992. Post (Radost). ISBN 80-85189-12-7.

- HAYWOOD, John (ed.). *Živá minulost: jak se žilo v dávných dobách: doba kamenná, Mezopotámie, starověký Egypt, starověké Řecko, Římská říše, Keltové, Vikingové, Aztékové a Mayové, Inkové, starověké Japonsko, velká Čína, starověká Indie, arktické národy, severoameričtí indiáni*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007. Albatros In. ISBN 978-80-00-01902-4.

- HEWITT, J.N.B. *Orenda and a definition of religion*, England, 1902, s.33-46.

- JEVONS, F. *An introduction to the history of religion*. 2d ed., rev. London: Methuen & co., 1902. s. 71.
- JIROUŠKOVÁ, Jana (ed.). *Svatební rituály u nás a ve světě*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012. Mythologie. ISBN 978-80-7106-229-5.
- KAPLICKÝ, Václav. *Kladivo na čarodějnice*. Praha: Český klub, 2000. ISBN 80-85637-60-X.
- KAZÁROVÁ, Helena. *Tanec při úsvitu lidského rodu*. Taneční listy, Praha: Divadelní ústav, 1998.
- KINGSLEY, Mary Henrietta. *Travels in West Africa: Congo Français, Corisco and Cameroons*. 5th ed. London: Virago Press, 1982. ISBN 0-86068-266-8.
- MARETT, R.R. *Preanimistic Religion, England*, 1900, s.162-182.
- MRÁČEK, Pavel K. *Upalování čarodějnic a inkvizice: mýtus a skutečnost*. Vyd. 1. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2006. ISBN 80-7266-229-5.
- MUCHEMBLED, Robert. *Magie a čarodějnictví v Evropě od středověku po současnost*. Vyd. 1. Praha: Volvox Globator, 1997. s. 29. Garuda. ISBN 80-7207-035-5.
- NOSÁL, Štefan. *Choreografia ľudového tanca*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakl., 1984.
- NOVOMĚSTSKÁ, Renáta. *Ojhung – indonéský rituál přivolávání deště*. Theatralia. 2014, roč. 17, č. 1, s. 180-202. ISSN 1803-845X
- RAVENWOLF, Silver. *Mladé čarodějnice: wicca pro novou generaci*. Hodkovičky [Praha]: Pragma, c2008. ISBN 978-80-7349-097-3.
- RIVERS, William Halse Rivers. *The Todas*. London, 1906.
- ROTH, Gabrielle a John LOUDON. *Mapy extáze: Učení městské šamanky*. 1. čes. vyd. Praha: Radost, 1993. Radost žít. ISBN 80-85189-18-6.

- SEKOT, Aleš. *Sociologie náboženství*. Vyd. 1. Praha: Nakl. Svoboda, 1985.

- STAVĚLOVÁ, Daniela. *Tanec jako součást rituálního jazyka*. Od folkloru k world music: cesty za vizí: sborník příspěvků z mezinárodního kolokvia. Náměšť nad Oslavou: Městské kulturní středisko, 2011.

- Taneční zóna: *Revue současného tance*. Praha: Divadelní ústav, 2014.

- THURSTON, Edgar. *Ethnographic notes in southern India*. 1st ed. Madras: Govt. Press, 1906. SAMP early 20th-century Indian books project, item 08774.

- TIERNAN, Cate. *Wicca*. 1. vyd. V Praze: Coobook, 2013. ISBN 978-80-7447-407-1.

- TRUMBULL, Henry Clay. *The threshold covenant*. New York: C. Scribner's sons, 1896. s. 26. - 27.

- TYLOR, Edward Burnett. *Primitive culture: researches into the development of mythology, philosophy, religion, language, art, and custom*. 4. ed., rev. London: John Murray, 1903.

- VAN GENNEP, Arnold. *Přechodové rituály: systematické studium rituálů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. s. 85. Mythologie. ISBN 80-7106-178-6.

- VAN GENNEP, Arnold. *Tabou et totémisme à Madagascar: étude descriptive et théorique*. Paris: E. Leroux, 1904. s. 277-278.

Internetové zdroje

- Exorcismus kdysi a dnes II. – postavení exorcistů dnes. *Epravo.cz: Vše pro ženy a dívky* [online]. [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: http://www.epravo.cz/top/clanky/?pg=5&typ=clanky&s1=3&s2=0&s3=0&s4=0&s5=0&s6=3&m=1&recid_cl=23126

- *O keltských srdcích* [online]. Praha: Viking, 2015 [cit. 2016-04-09]. ISBN 978-80-7482-200-1.

- Planeta Země 3000: MADAGASKAR - PŘÍBĚH PRADÁVNÉ LEMURIE. *Planeta země 3000* [online]. [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://planetazeme3000.cz/planeta3000/index.php?program=12&PHPSESSID=6ecdbec1f737bd43740116ff48994363>

- Podívejte se, jak vypadá bojový tanec haka. Vojáci jím uctili své padlé spolubojovníky v Afgánistánu. *ExtraStory.cz* [online]. [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <http://extrastory.cz/podivejte-se-jak-vypada-bojovy-tanec-haka-vojaci-jim-uctili-sve-padle-spolubojovniky-v-afganistanu.html>

- Rituál, obřad. *Odmaturuj.cz* [online]. [cit. 2016-02-03]. Dostupné z: <http://www.odmaturuj.cz/sociologie/ritual-obrad/>

- Rituální tanec. *Psychologie chaosu* [online]. [cit. 2016-03-19]. Dostupné z: <https://www.psychologiechaosu.cz/kvantove-vedomi/ritualni-tanec/>

- Tanec 5 rytmů. *Babinet.cz: Vše pro ženy a dívky* [online]. [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.babinet.cz/clanek-5557-tanec-5-rytmu.html>

- Tanec 5 rytmů - přirozenost těla a duše. *Tanecradosti.cz* [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.tanecradosti.cz/>

- Tanec a tančení. *Osud.cz* [online]. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.osud.cz/tanec-tancen>

- Tanec v rytmech života: Tanec a tančení. *Esoterika.cz: Magazín alternativních směrů* [online]. [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <http://www.esoterika.cz/sladeni-tela-duse/tanec-v-rytmech-zivota>

- Tvořit tanec - tvořit život. *Raduca.cz* [online]. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.raduca.cz/cs/akce/tvorit-tanec-tvorit-zivot/>

7. Seznam obrázků

Obrázek 1 - Přehledné schéma magie 5

Dostupné z: VAN GENNEP, Arnold. *Přechodové rituály: systematické studium rituálů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. s. 12. Mythologie. ISBN 80-7106-178-6.

Obrázek 2 - Obřad kmene Masajů 9

AUTOR NEUVEDEN. *abicko.cz* [online]. [cit. 23.2. 2016]. Dostupný na:
http://img.abicko.cz/img/5/article/216647_import.jpg

Obrázek 3 - Umělecká imaginace pohřebního rituálu v neolické komunitě 16

AUTOR NEUVEDEN. *Archeologické 3D virtuální muzeum* [online]. [cit. 2.3. 2016].
Dostupný na: http://www.archaeo3d.com/download/1444590182_06f9/919-03_pohreb_cbb.jpg

Obrázek 4 - Šamanský rituál..... 19

AUTOR NEUVEDEN. *Neo šaman* [online]. [cit. 25.2. 2016]. Dostupný na:
<http://www.neosaman.cz/2013/samanismus-hraje-dulezitou-rol-i-v-moderni-dobe/samanismus3/>

Obrázek 5 - Rituální tanec masek - Sahara 19

AUTOR NEUVEDEN. *AMU - Světové dějiny tance a baletu* [online]. [cit. 13.3. 2016].
Dostupný na:
http://img.amu.cz/moodle/kt/oppa/sdtab/img/1_2_rirualni_tanec_maseksahara.jpg

Obrázek 6 - Tanec HAKA v Egyptě v roce 1941 22

AUTOR NEUVEDEN. *extraStory.cz* [online]. [cit. 3.3. 2016]. Dostupný na WWW:
<http://extrastory.cz/images/2014/12-prosinec/2-12/Haka2.jpg>

Obrázek 7 - Slavnosti slunce v Bystřici nad Perštějnem..... 26

AUTOR NEUVEDEN. *Atlas česka* [online]. [cit. 18.2. 2016]. Dostupný na:
http://www.images.atlasceska.cz/images/kalendarakci/stredni/63625/s145552_slavnostislunovratu

Obrázek 8 - Tanec HAKA dnes.....	29
AUTOR NEUVEDEN. <i>extraStory.cz</i> [online]. [cit. 20.3. 2016]. Dostupný na: http://extrastory.cz/images/2014/12-prosinec/2-12/Haka3.jpg	
Obrázek 9 - Vymítání d'ábla	32
AUTOR NEUVEDEN. <i>Exorcismo</i> [online]. [cit. 20.3. 2016]. Dostupný na: http://www.el-nacional.com/bbc_mundo/sacerdote-Imagen-cortesia-BBC-Mundo_NACIMA20121130_0389_6.jpg	
Obrázek 10 - Příprava obětí k vyléčení	32
AUTOR NEUVEDEN. <i>Topky.sk</i> [online]. [cit. 23.2. 2016]. Dostupný na: http://img.topky.sk/big/1014227.jpg/duch-kolumbia-obrad-exorcista-ritual-posadnuty-foto-getty-images-brother-hermes.jpg	
Obrázek 11 - Gerald Brosseau Gardner.....	38
AUTOR NEUVEDEN. <i>The wicca man</i> [online]. [cit. 3.4. 2016]. Dostupný na: http://www.titanictown.plus.com/titanictown/wiccaman.htm	
Obrázek 12 - Wiccanský rituál vzývání světových stran.....	40
AUTOR NEUVEDEN. <i>Zbožňovaná žena</i> [online]. [cit. 3.4. 2016]. Dostupný na: http://www.zbozňovanazena.cz/wp-content/uploads/2015/10/happy-samhain.jpg	
Obrázek 13 - Oslava svátku Samhain.....	41
AUTOR NEUVEDEN. <i>Wicca Valencia</i> [online]. [cit. 23.3. 2016]. Dostupný na: http://files.wicca-valencia-magia-esoterismo.webnode.es/200000654-5385b54805/529274_413531438742505_1449402271_n.jpg	
Obrázek 14 - Oslavy při příležitosti svátku Beltane.....	42
WICCAN FAMILY TEMPLE. <i>Observer</i> [online]. [cit. 29.3. 2016]. Dostupný na: https://nyoobserver.files.wordpress.com/2014/03/1459303_585288368185329_1906742041_n.jpg?w=635&quality=80&h=476	
Obrázek 15 - Tanec při příležitosti pohřbů.....	43
RYAN, Katie. <i>SevenPONDS</i> [online]. [cit. 9.3. 2016]. Dostupný na: http://blog.sevenponds.com/wp-content/uploads/2013/04/6528335_f260.jpg	
Obrázek 16 - Wiccanské oslavy ohňů.....	44
AUTOR NEUVEDEN. <i>Rebloggy</i> [online]. [cit. 2.3. 2016]. Dostupný na: http://41.media.tumblr.com/5ee0cfb709f4667139feca1ccb3f3107/tumblr_nc6o3bqXPc1sf7q3yo1_500.jpg	

Obrázek 17 - Oslavy Svatojánské noci	44
AUTOR NEUVEDEN. <i>Astrohled</i> [online]. [cit. 24.3. 2016]. Dostupný na: http://www.astrohled.cz/img/clanky_next//clanky/Fotolia_zvyky_svatojanska_noc.jpg	
Obrázek 18 - Uctívání a vnímání přírody	46
TALIESI, Creative. <i>Kolovrat - pohanský online magazín</i> [online]. [cit. 12.3. 2016]. Dostupný na WWW: http://kolovrat.pohanskaspolecnost.cz/wp-content/uploads/2015/01/amabon-new-2.jpg	
Obrázek 19 - Symbol Wiccy - Rohatý bůh a Matka země.....	47
AUTOR NEUVEDEN. <i>Mists of Avalon</i> [online]. [cit. 28.3. 2016]. Dostupný na: http://www.mistsofavalon.cz/avalon/symbolismus.html	
Obrázek 20 - Wicca dnes	49
THE DREAMDANCER, William. <i>A modern male Wiccan Witches Page</i> [online]. [cit. 5.3. 2016]. Dostupný na: http://wp.production.patheos.com/blogs/agora/files/2016/03/seminar-702727_640.jpg	
Obrázek 21 - Wiccanský rituál zasvěcení	51
AUTOR NEUVEDEN. <i>Universal live church</i> [online]. [cit. 5.4. 2016]. Dostupný na: http://d23a3s5l1qjyz.cloudfront.net/wp-content/uploads/2010/08/Wiccan_initiation_ritual.png	
Obrázek 22 - Tanec 5 rytů.....	55
CAROLINE CAREY, Meta Magic Dílna Movement Medicine. <i>Dansea.cz</i> [online]. [cit. 12.4. 2016]. Dostupný na: http://dansea.cz/wp-content/uploads/C016964_2.jpg	